

สุราปรณัม

The Mythology of Spirits

เจือง ถิ หั่ง¹ | Truong Thi Hang

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการสืบหาที่มาของพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งปรากฏในวรรณกรรมทั้งจากปากฝั่งตะวันตกและในปากฝั่งตะวันออก ตลอดจนคุณประโยชน์ของแอลกอฮอล์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุราในฐานะเครื่องกล่อมประสาททำให้มนุษย์สามารถละลืมความทุกข์โศกไปชั่วขณะ ช่วยปลุกเร้าอารมณ์ให้มีความครึกครื้น สราญใจ และบันเทิงให้มนุษย์มีความกล้าหาญยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การที่นักบวชและกวีผู้มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วโลกจำนวนหนึ่งได้ใช้สุราเสมอมาในการรังสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ กับทั้งอาศัยสุราเพื่อเข้ามานสมาธิและเชื่อมโยงกับเบื้องบนจนสำเร็จผล ก็เป็นประเด็นน่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง เพราะช่วยอธิบายที่มาของธรรมเนียมการใช้สุราในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของประชาชนทั่วโลกที่สืบสานกันมาแต่อดีตกาล

คำสำคัญ : สุราปรณัม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Abstract

The investigation of spirits drinking behavior of people from both occidental and oriental literary works is the important essence of the article. The advantage of spirits can be seen as a tranquillizer in temporarily forgetting sorrow, arousing mirthful emotion, and instilling courage. In addition, some famous ascetics consume spirits in order to achieve a transcendental meditation, as well as some famous writers are inspired by drinking spirits during creating their artistic work. These phenomena are able to explain the origin of spirits used in rituals of people all over the world since the primordial time.

Keyword: Mythology of spirits

ความนำ

เมื่อราว ๆ 2,500 ปีก่อน สุภาพบุรุษชั้นสูงชาวกรุงเอเธนส์ในประเทศกรีก มีสถาบันยอดนิยมอยู่สถาบันหนึ่ง เรียกกันว่า “ซิมโพเซียม” แปลตรงตัวอักษรว่า “งานดื่ม” ซึ่งมีการดื่มแอลกอฮอล์เป็นวัตถุประสงค์หลักในงาน อย่างไรก็ตาม มีธรรมเนียมการปฏิบัติที่ว่า แยกห้องซึ่งประกอบแต่สุภาพบุรุษล้วนต้องรับประทานอาหารค้ำกันเสียก่อน เจ้าภาพจะตระเตรียมมาลัยไว้สำหรับสวมศีรษะ อาคันตุกะแต่ละคนเอนเอียงคน คือ ครึ่งนอนครึ่งนั่งอยู่บนตั่ง แขนซ้ายวางอยู่บนหมอนและค้ำครึ่งบนของลำตัวเพื่อให้มือขวาว่างและเป็นอิสระสำหรับการรับประทานอาหารและการดื่มจากโต๊ะที่อยู่ตรงหน้า และสำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ที่อาจจะตามมาในภายหลัง (Plato, 2012: 24 – 25) หลังการรับประทานอาหารค้ำ มีการกวาดน้ำเป็นพิธีกรรมทางศาสนา และการขับร้องลำนำเพลงสดุดีเทพเจ้า จากนั้นจะมีการจิบเหล้าองุ่นที่ไม่ได้เจือน้ำซึ่งถือกันว่าเป็นเครื่องดื่มบริสุทธิ์ อันเป็นสัญญาณบ่งบอกว่า งานซิมโพเซียมได้เปิดฉากขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยปกติงานซิมโพเซียมจะมีประธานทำหน้าที่ควบคุมปริมาณแอลกอฮอล์ที่ให้ดื่ม เจ้าภาพมักจัดหา

การแสดงเพื่อความสนุกสนานไว้รับรอง เป็นต้นว่า การจ้างเด็กหญิงมาเป่าขลุ่ย นางรำ นักแสดงโกลดโฟน การแสดงละครล้อเลียน หรือละครใบ้ เป็นต้น เป็นที่น่าสนใจว่า เด็กหญิงเป่าขลุ่ยมีบทบาทถึงสองบทบาทด้วยกัน คือ บทบาทเป็นนักแสดงกับบทบาทเป็นคู่สมสู่ให้กับแขกเหรื่อตามที่แต่ละคนจะปรารถนา ในกรณีที่ผู้ร่วมงานไม่ต้องประสงค์เรื่องทำนองนี้ ช่วงหลังของงานเลี้ยงจะปกคลุมด้วยบรรยากาศอันครึกครื้นเนื่องจากอากาศันคึกที่มาร่วมงานจะเปลือยเปลีนไปกับการสนทนา การร้องเพลง การท่ายปริศนา และการละเล่นต่าง ๆ เหตุนี้เองที่งานซิมโฟเซียมเป็นเรื่องสงวนไว้สำหรับบุรุษเพศเท่านั้น การที่สตรีเพศที่เป็นชนชั้นสูงในสังคมเอเธนส์มาปรากฏตัวอยู่ในงานประเภทนี้ถือว่าเป็นเรื่องแปลก (Plato, 2012: 26)

นับเป็นเรื่องยากที่จะสืบค้นหา พุทธิกกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เริ่มมีขึ้นตั้งแต่เมื่อไร แต่ที่แน่ ๆ คือ การดื่มไม่ได้ปรากฏเป็นครั้งแรกในสังคมเอเธนส์เมื่อ 2,500 ปีก่อน หรือในยุคสมัยที่โสกราตีสและเพลโตมีชีวิตรอยู่เท่านั้น หากสืบสาวราวเรื่องไปยังอียิปต์ครั้งประมาณ 4,500 ปีก่อน เราจะประจักษ์พุทธิกกรรมการดื่มเบียร์ของเดดีผู้วิเศษใน “นิทานของฮอร์ดเดฟ” เรื่องมีอยู่ว่า บุรุษนาม เดดี เป็นผู้วิเศษเพราะรู้วิธีต่อศีระชะของสัตว์ที่ถูกฟันหลุดออกจากร่างไปแล้ว เขามีอายุหนึ่งร้อยสิบปี อาศัยอยู่ในเขตเซนเฟรูและเคยรับประทานขนมปังห้าร้อยก้อน วัวครึ่งตัว และดื่มเบียร์หนึ่งร้อยจอกมาแล้ว เมื่อเดดีสำแดงความสามารถในการต่อศีระชะของเป็ด ห่าน และวัวที่ถูกฟันหลุดออกจากร่างจนเป็นที่ประจักษ์ต่อเบื้องพระพักตร์ของพระเจ้าแผ่นดินแห่งอียิปต์ตอนบนและตอนล่าง พระองค์จึงตรัสอนุญาตให้เขาไปอาศัยอยู่ในวังของราชโอรสของพระองค์ กับทั้งพระราชทานอาหารหลายรายการให้ ประกอบด้วย ขนมปังหนึ่งพันก้อน เบียร์หนึ่งร้อยจอก วัวหนึ่งตัว และหัวหอมหนึ่งร้อยจุกเป็นประจำทุกวัน

พระองค์รับสั่งว่า “ให้เดดีพักอยู่ในวังของฮอร์ดเดฟราชโอรส เพื่อเขาจะได้อยู่กับเธอ และให้นำอาหารไปให้ทุกวัน มีขนมปังหนึ่งพันก้อน เบียร์หนึ่งร้อยจอก วัวหนึ่งตัว และหัวหอมหนึ่งร้อยจุก” และเขาทั้งหลายก็นำทุกสิ่งทีพระเจ้าแผ่นดินมีบัญชา

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 16)

ใน “นิทานของฮอร์ดเดฟ” ยังปรากฏเรื่องเล่าเกี่ยวกับการถือกำเนิดของเด็กชายสามคนซึ่งตามคำของเดตีผู้วิเศษ เทพเจ้าได้สัญญากับรัต - ดิเดท สตรีที่ตั้งครรภ์เด็กชายสามคนนั้นว่า บุตรของนางจะได้ดำรงตำแหน่งอันสูงส่ง คือ เป็นผู้ปกครองแผ่นดินทั้งหมด และบุตรคนหัวปีจะได้เป็นนักบวชผู้เป็นใหญ่ในฮีลิโอโพลิส เมื่อรัต - ดิเดทเจ็บท้องใกล้จะคลอด เทพเจ้าราทรงสั่งให้เทพเจ้าไอซิส เทพเจ้าเนบเสท เทพเจ้าเมสเคนท์ เทพเจ้าฮัคท์ และเทพเจ้าคานูม เสด็จไปทำคลอดให้กับนาง เมื่อการทำคลอดเสร็จสิ้นลง รา - อุเซอร์ นักบวชของเทพเจ้าราและเป็นสามีของรัต - ดิเดทได้ตอบแทนผู้ให้ความช่วยเหลือด้วยการมอบข้าวบาร์เลย์ให้เพื่อพวกนางจะใช้สำหรับต้มเบียร์

และเทพยดาทั้งหลายออกไปจากห้อง เมื่อทำคลอดให้แก่เด็กสามคนของรัต - ดิเดทแล้ว และกล่าว “จงยินดีเถิด! รา - อุเซอร์ ดุสิตเด็กสามคนได้มาเกิดกับเจ้า” และเขากล่าวกับเทพยดา “แม่นาง แล้วผมจะตอบแทนแม่นางอย่างไรดี? เอาอย่างนี้ ผมจะตอบแทนด้วยข้าวบาร์เลย์หนึ่งกระพ้อม ให้คนแบกหามมารับไป เพื่อแม่นางจะได้นำไปยังโรงต้มเบียร์”

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 18)

ขณะที่นิทานโบราณคดีอียิปต์เรื่อง “การผจญภัยของซานแฮท” บอกเล่าการหลบหนีลี้ภัยไปยังต่างถิ่นของบุรุษชาวอียิปต์นามว่า ซานแฮท เขาเดินทางไปยังดินแดนของชนเผ่าเทนูตอนบน ณ ที่แห่งนี้ ซานแฮทได้รับพระเมตตาจากรามู - อัน ซี ผู้เป็นเจ้าของหัวหน้าเผ่า พระองค์ทรงยกธิดาคนโตให้กับเขา และทรงอนุญาตให้เขามีสิทธิเลือกพื้นที่ที่ดินต้องปรารถนาถึงแม้จะเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดเยี่ยงอืออาอาก์ตาม ซานแฮทยอมรับว่า นั่นเป็นพื้นที่ที่ดีมากสำหรับเขา เพราะนอกจากปศุสัตว์หลากหลายพันธุ์แล้ว อืออาอายังมอบน้ำผึ้งและผลหมากรากไม้มานานาพรรณให้อย่างไม่จำกัดที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่านั้น คือ มีगर “ดื่มไวน์กันทั่วไปมากกว่าน้ำ”

เป็นพื้นที่ที่ดีมากที่สุดทีเดียว มีพิกและองุ่น ดื่มไวน์กันทั่วไปมากกว่าน้ำ มีน้ำผึ้งมากมาย ทั้งมะกอกจำนวนมาก ผลไม้ไม่มีให้พบเห็นอยู่บนดินเต็มไปหมด มีทั้งข้าวบาร์เลย์และข้าวสาลี และปศุสัตว์หลายพันธุ์ พรรณนาได้ไม่สิ้นสุด นี่เป็นสิ่งที่ใหญ่ยิ่งจริง ๆ ที่ท่านให้แก่ข้าพเจ้า

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 60)

เป็นที่ประจักษ์ว่า พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์มีอยู่ก่อนยุคสมัยของเรา อย่างน้อยก็ราว ๆ 4,500 ปี จากหลักฐานที่เป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ของอียิปต์ซึ่งนับว่าเก่าแก่ที่สุดในโลกแห่งวรรณศิลป์ ในส่วนของชมพูทวีปนั้น ก็ปรากฏตำนานเกี่ยวกับสุราถึงสองเรื่อง เรื่องที่หนึ่ง ว่าด้วยต้นกำเนิดของเทวีแห่งสุราในฐานะเป็นหนึ่งในของวิเศษสิบสี่อย่างจากการกวนน้ำทิพย์ในทะเลน้ำนม กล่าวคือ ครั้งหนึ่ง พระอินทร์ทรงพญาช่างทองเที่ยวไปในนภากาศ ทรงได้รับมอบพวงมาลัยทิพย์ที่เป็นของขวัญจากพระทิวราสมหาฤๅษี พระอินทร์ทรงรับของขวัญด้วยความยินดีพระทัยและทรงวางบนกระพองแห่งพญาช่างบังเอิญกลิ่นหอมหวานของมาลัยทิพย์ทำให้พญาช่างมีเมามาจนเกิดความบ้าคลั่งและได้ขี้พวงมาลัยทิพย์นั้นด้วยเท้า ยิ่งความขุ่นเคืองแก่พระมهامุนีเป็นอันมาก พระมهامุนีจึงสาปแช่งให้พระอินทร์และเหล่าทวยเทพต้องพ่ายแพ้แก่อสูรทุกครั้งที่เกิดสงครามขึ้น การที่เทพดาถูกอสูรฆ่าตายเป็นจำนวนมากทำให้พระอินทร์ไม่สบายพระทัย ทรงนำพาทวยเทพไปขอความช่วยเหลือจากพระวิษณุเจ้า พระเป็นเจ้าทรงแนะนำให้ทวยเทพไปกวนน้ำทิพย์นำมาดื่มเพื่อที่จะได้เป็นอมรกันถ้วนหน้า เมื่อการกวนน้ำทิพย์สิ้นสุดลง ของวิเศษสิบสี่อย่างก็ทยอยผุดขึ้นมาจากเกษียรสาครตามลำดับ ซึ่งนางวารุณีหรือเทวีแห่งเหล้าก็เป็นหนึ่งในนั้น

ทันใดที่ความมืดมืดผ่านพ้นไป และดวงสุริยะแผ่รังสีเจิดจรัสในท้องฟ้า ทะเลน้ำนมอันปั่นป่วนมานับพันปีก็หยุดนิ่งสงบในความสงบนิ่งอันเป็นที่สุดแห่งความบากบั่นพยายามและเป็นการยุติความเหนื่อยยากที่ทรมาณมาช้านานนี้เอง ของวิเศษสุด 14 อย่างก็ทยอยกันผุดขึ้นจากเกษียรสาครตามลำดับ มีดวงจันทร์ ดวงแก้วเกษศกษะ พระลักษมีเทวี นางวารุณี (เทวีแห่งเหล้า) ช่างไอรารัต (เอราวัณ) ม้าอุจโจศรพ ต้นปาริชาติ และอื่น ๆ รวมทั้งคณนางอัปสรผู้งามเลิศอีก 35 ล้านตน

(Saksi Yaemnatda, 2004: 408)

ส่วนเรื่องที่สองบอกเล่าที่มาของสุราที่เกิดจากคำสาปสรรของพระจยวณะมหาฤๅษี เรื่องมีอยู่ว่า พระจยวณะเป็นฤๅษีที่มีรูปลักษณะพิกลพิการและเนตรทั้งสองข้างบอดสนิท ต่อมาเขาได้รับความช่วยเหลือจากพระอัศวินเทพฝ่าแผ่นดินรูปงามโดยเทพทั้งสองทรงร้ายมนตร์รักษาจนพระจยวณะกลายเป็นฤๅษีหนุ่มที่สง่าผ่าเผย ส่วนเนตรทั้งสองข้างก็กลับมามองเห็น แฉกเช่นเดิม พระจยวณะตอบแทนบุญคุณของเทพฝ่าแผ่นดินด้วยการเชิญพระองค์เข้าร่วม พิธีโสมยาค อันเป็นพิธีถวายน้ำโสมแด่ทวยเทพที่มีพระอินทร์เป็นประธาน เรื่องที่พระจยวณะเชิญเทพฝ่าแผ่นดินเข้าร่วมพิธีสำคัญฉันทโสมยาคทำให้พระอินทร์ไม่พอพระทัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากทรงเห็นว่าพระอัศวินเป็นเทพชั้นต่ำไม่สมควรได้รับน้ำโสมเป็นเครื่องสังเวย ดังนั้น การต่อสู้ครั้งใหญ่ระหว่างพระจยวณะกับพระอินทร์จึงบังเกิดขึ้น พระจยวณะใช้ไม้เท้าพรหมทัณฑ์ที่พระพรหมมอบให้เป็นของขวิญพาตไปข้างหน้า ทำให้เกิดสุริยุปราคาขึ้น เมื่อสุรทำท่าจะทำกลืนกินพระอินทร์เป็นภัณฑาหาร พระองค์ก็ตกพระทัยสุดขีดรีบกล่าวคำขอโทษพระมหามุนีและทรงสัญญาว่า จะทำตามเงื่อนไขของพระจยวณะโดยตกลงอนุญาตให้พระอัศวินมีสิทธิในการรับสังเวยน้ำโสมเหมือนทวยเทพทั้งหลาย เมื่อพระจยวณะได้สิ่งที่ต้องการก็ร้ายพระเวททำลายอสุรร้ายลงเป็นชิ้น ๆ และสาปสรรให้แต่ละชิ้นกลายเป็นสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของความชั่วและความมีนเมา หนึ่งในนั้น คือ สุรา

เมื่อท้าวศักรินทร์ยอมตามข้อเสนอเป็นที่เรียบร้อยดังนี้ การพิพาทระหว่างจอมเทพกับพระจยวณะมหาฤๅษีก็เป็นอันสิ้นสุดลง พระจยวณะพรหมฤๅษีร้ายพระเวททำลายมหาสุรลงเป็นชิ้น ๆ รวมสี่ชิ้นด้วยกัน แล้วสาปให้ชิ้นหนึ่งเป็นลูกสกา ชิ้นหนึ่งเป็นการล่าสัตว์ ชิ้นหนึ่งเป็นสุรา และชิ้นหนึ่งเป็นคณาหญิงมากมาย ทั้งสี่อย่างนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งความชั่วความมีนเมาหลงใหล ซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อมของมนุษย์ในกาลต่อมา

(Saksi Yaemnatda, 2004: 323)

เมื่อประมาณ 870 ปีก่อน ในรัชสมัยราชวงศ์ซ้อง (ค.ศ. 960 - 1279) ประเทศจีน มีพระภิกษุทรงคุณธรรมสูงส่งรูปหนึ่ง นามว่า พระจี้กง บังเกิดในแผ่นดินพระจักรพรรดิ เสี่ยวซิ่ง ราว ๆ ค.ศ. 1148 พระจี้กงมักสำแดงตัวต่อสาธารณชนในภาพลักษณ์ของพระภิกษุ ขี้เมา ครั้งหนึ่ง ท่านได้เขียนกลอนอธิบายเหตุผลในการเสพสุราของตนไว้ ดังนี้

แต่ไรมาทุกเรื่องไม่ยุ่งเกี่ยว
มีอย่างเดียวหอมดีกรีเกิดความโลภ
เข้าไม่ได้สักสามชามบริโภค
ทนลมโกรกภายนอกได้อย่างไร

(Buncha Sirikrai, 2003: 63)

การดื่มไม่เพียงเป็นที่คุ้นเคยของชาวฮิปโปแต่บรรพกาลหรือประชาชน ในชมพูทวีปและในแผ่นดินจีนเท่านั้น ทว่ายังเป็นวิถีชีวิตของคนไทยมาหลายยุคสมัย ในนวนิยายเรื่อง “หลายชีวิต” ตอน “ท่านชายเล็ก” เมื่อท่านชายเล็กรู้จักกับครอบครัว ของนายรอดและนางผาดผู้เป็นภรรยา ตลอดจนได้รับอนุญาตให้ไปมาหาสู่ถึงผู้เป็น ลูกสาวได้ทุกโอกาส ท่านชายเล็กก็เริ่มเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนคนธรรมดาอย่างลึกซึ้ง ในแบบที่ไม่เคยสัมผัสมาก่อน ทั้งนี้ เพราะยศถาบรรดาศักดิ์ที่ติดตัวท่านชายเล็กมาแต่แรก ปฏิสนธิเป็นเครื่องกีดขวาง ส่วนนายรอดเจ้าของบ้านก็แสดงไมตรีจิตทุกครั้งที่ท่านชายเล็ก แวะเวียนมาหา เขาเชิญชวนให้ท่านชายเล็กอยู่ร่วมวงสุราโดยมีภรรยาและบุตรสาวคอย ปฏิบัติอย่างใกล้ชิด

ตกบ่ายเมื่อท่านชายเล็กไปถึงร้าน หากเป็นเวลาที่น่ายรอด
อยู่บ้าน นายรอดก็จะชวนท่านชายเล็กไปร่วมวงสุราและร่วมวงข้าวมี
นางผาดภรรยาและธิดบุตรสาวคอยปฏิบัติ

(Kukrit Pramoj, 2010: 102)

ขณะที่คำอธิบายของนายรอดเกี่ยวกับเหตุผลที่มนุษย์ควรดื่มสุรานั้นก็แสนจะเป็นกันเอง เป็นต้นว่า การดื่มสุราทำให้อุ่นอุทรและยังเป็นเสมือนการเรียกน้ำย่อย เพื่อให้การรับประทานอาหารในลำดับต่อจากนั้นมีรสชาติมากขึ้น

“อ้าว! เล็กมาพอดีทีเดียว นั่งลงคุยกันก่อนสิ ตามสบายเถิด อย่าถือเอาถือเราเลย เอ้า!” นายรอดยื่นถ้วยเหล้าให้ “กินนี้เสียหน่อย พอร้อน ๆ ท้อง เฮ้ย! ไม่เป็นไรหรอกน่า เราไม่กินเมามากจนจะเป็นไรไป กินพอกินข้าวได้เท่านั้น”

(Kukrit Pramoj, 2010: 103)

เห็นได้ว่า พฤติกรรมการดื่มปรากฏทั้งในภาคพื้นตะวันตกและภาคพื้นตะวันออก มาเนิ่นนาน เครื่องดื่มที่เป็นแอลกอฮอล์นั้นมีทั้งเบียร์ เหล้าองุ่น ไวน์ และสุรา ขึ้นอยู่กับค่านิยมในการดื่มของประชาชนในแต่ละภูมิภาค สำหรับภาคพื้นตะวันออก ดูเหมือนว่าสุราจะได้รับความนิยมชมชอบเป็นพิเศษกว่าเครื่องขอรรรถสประเภทอื่น ๆ เนื่องจากปรากฏในวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของอินเดีย จีน และไทยหลายเรื่อง บทความฉบับนี้จะอธิบายสาเหตุว่า ทำไมมนุษย์จึงให้ความสำคัญกับการดื่มแอลกอฮอล์โดยแบ่งออกเป็นสองประเด็นย่อย ประเด็นที่หนึ่ง สุราเป็นเครื่องกล่อมประสาทยังให้มนุษย์ละเลืมความทุกซ่โสภ เราอารมณให้ครึภครึ้นสราญใจ และบันดลให้ม่มีความกล้าหาญยั้งขึ้น ประเด็นที่สอง นักบวชจำนวนหนึ่งใช้สุราเป็นสมอยานพาหะในการเข้าฌานสมาธิและเชื่อมโยงกับเบ้งบน อันเป็นที่มาของธรรมเนียมการใช้สุราในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มาเป็นนิตยะ

สุราเป็นเครื่องกล่อมประสาทยังให้มนุษย์ละเลืมความทุกซ่โสภ เราอารมณให้ครึภครึ้นสราญใจและบันดลให้ม่มีความกล้าหาญยั้งขึ้น

ข้อมูลว่าด้วยเรื่องทีสุราเป็นเครื่องกล่อมประสาททำให้มนุษย์ละเลืมความทุกซ่โสภไปชั่วขณะนั้น ปรากฏในการตนิยายเรื่อง “หรรษะ” เมื่อพระเจ้าศคางกะษัตริย์แห่งแคว้นเคาหะเห็นราชาราชยรรธน์แห่งอาณาจักรถาเนศวรเศร้าหมองพระทัยเนื่องจากพระกนิษฐาของพระองค์หายสาบสูญไม่มีวีแวงทีจะได้พบกันอีก ทรงวางแผนสังหาร

พระราชาราชยวรรณเพื่อที่พระองค์จะได้เป็นใหญ่ในสี่แคว้น ประกอบด้วย แคว้นถาเนศวร แคว้นคเนาะห์ แคว้นมัลละ และแคว้นคาทะ พระเจ้าศตางกะทรงเชิญชวนให้พระเจ้าราชยวรรณ มาเสพน้ำจันทน์ และทอดพระเนตรการฟ้อนรำของเหล่าศิลปิน ณ ที่ประทับของพระองค์ เพราะจะทำให้สำราญพระราชหฤทัย

“เราเห็นสหายมีหน้าไม่เบิกบานเลย ดูเป็นทุกข์หนักอยู่ เราอยากจะชวนท่านมาเสพน้ำจันทน์ และดูการฟ้อนรำของเหล่า นามุศิลปิน ซึ่งเราพามาด้วยให้เป็นที่น่าสนใจ คืบนี้เชิญท่านมาที่นี่เถิด อย่าให้เสียความตั้งใจของเราเลย” พระราชาทรงรับคำ

“ในราตรีนั้นทรงแต่งพระองค์งดงาม เสด็จไปสู่กระโจมใหญ่อัน เป็นที่ประทับของศตางกะ ทรงเปล็ดเปล็นพระทัยด้วยนาฏลีลาแห่ง นางงามทั้งหลาย และทรงมีเมตตด้วยน้ำจันทน์”

(Saksi Yaemnatda, 2004: 521)

กรณีของโนรีในวรรณกรรมชุด “หลายชีวิต” ก็เช่นเดียวกัน เขาเป็นชายหนุ่ม ที่มากด้วยอุดมการณ์และความใฝ่ฝันบนเส้นทางของการเป็นนักเขียนมีอาชีพ แต่หลังจากที่โนรีประสบกับความล้มเหลวทั้งเรื่องความรักและในหน้าที่การงาน มานักต่อนัก เขาก็เริ่มเข้าหาสุราในฐานะกัลยาณมิตรที่ช่วยกล่อมใจและเป็นแรงผลักดัน ให้เขาเขียนหนังสือต่อไปได้

เวลาอีกสามปีต่อมา ชื่อเสียงของโนรีก็ดังอยู่ในบรรณโลก เพราะปากกาของเขายังคมปลาบ และมีความเผ็ดร้อนเข้ามาแทรกแซง ทำให้ผู้นิยมในตัวเขามีความนิยมมากขึ้นไปกว่าเก่า และจำนวนผู้ที่ นิยมนั้นก็เพิ่มขึ้นด้วย แต่ก่อนนี้โนรีมีความรักและความฝันเป็นกำลัง แรงที่ดันให้เขาเขียนหนังสือได้ด้วยชีวิตจิตใจ แต่เดี๋ยวนี้ความรักและความ ฝันนั้นสิ้นไป กำลังแรงที่ดันให้เขาเขียนหนังสืออยู่ได้ และได้ยอดโศกโพน ถูกใจคน คือ เหล่า เหล่าอย่างเดียวที่เป็นเครื่องกล่อมใจเขา เป็นมิตร ต่อเขา เป็นกำลังดันที่ทำให้ตัวหนังสือของเขาเดินพลิวไปตามหน้า

กระดาศ เตียวนี้ โนรีจะต้องกินเหล้าเสียก่อนแล้วจึงจะเขียนหนังสือได้ มิฉะนั้นสมองของเขาจะมีน้ทึบ ไม่มีปัญญาที่จะทำอะไรได้เลย แต่พอเหล้าในแก้วผ่านพ้นลำคอเข้าไปสักครู่ทุกอย่างก็แจ่มกระจ่าง เขาจะวาดภาพโลกมนุษย์ของเขาเล่นในหน้ากระดาศ โลกมนุษย์ที่เขาเห็นว่าควรจะเป็นอย่างไร

(Kukrit Pramoj, 2010: 182)

เช่นเดียวกับที่ Kan Sangita ประพันธ์ไว้ใน “รูปเวยาท อมตะกวีนิพนธ์ของโอมาร์ คัยยม” ว่า หนึ่งในเสนาหาของการตี๋มสุรา คือ ช่วยให้มีมนุษย์ลื้มความหลังที่ฝั่ฝั่น

รินอีกชิรินมาซ้ำจะตี๋ม
เพื่อจักลื้มความหลังที่ฝั่ฝั่น
หน้าที๋คือชื่อสัตย์ปัจจุบัน
อนาคตช่างมันวันหน้ามี

(Kan Sangita, 1995: 33)

นอกเสียจากเสนาห์ในการกล่อมจิตใจทำให้มนุษย์ลื้มความทุกข์โศกได้ชั่วขณะหนึ่งแล้ว สุรายังบันดาลให้ผู้เสพมีอารมณ์ครึ่ครึ่นและรู้สึกสดใสเบิกบาน ยกตัวอย่างเช่น ในเพลง “ปรัชญาขี้เมา” ของสุนทรภรณ์ มีข้อความน่าสนใจอยู่หลายข้อความ เป็นต้นว่า มันเรื่องทุกข์โศกฉั่นใดก็สามารบปราศหายไปได้ด้วยการตี๋มสุรา และการคบหาสุราในฐานะมิตรก็ดูจะง่ายตายและปลอดภัยกว่าการคบหาเกลอที๋เป็นมนุษย์เป็นไหน ๆ (Suntaraporn, online)

ตี๋มแล้วสบาย เรื่องทุกข์ เรื่องร้าย หายด้วยสุรา เมื่อมีทุกข์
อย่าระอา ตี๋มสุราจะพาโศกหาย

และ

พอรสเหล้าเข้าปาก ทุกข์ยากจากไป สุขใจ สุขกาย แสนสบาย
หญิงชายเฮฮา ถึงแม้เพื่อนไม่มี คบเหล้าเข้าชิ สื่อดีกว่าใคร หรือใจ
คบได้และดี เหล้ามันซื้อต่อเรา เพราะดื่มมันเข้า ต้องเมาทุกที มิตรดี นี้คือ
สุรา (Suntaraporn, online)

สำหรับ Kan Sangita ในเมื่อปลุกชนสรรพรูปนามมีความมรณะรออยู่ที่ปลายวิถี
ก็นับเป็นเรื่องดีทีเดียวที่พวกเขาจะปลุกเร้าความร่าเริงสร่างใจให้กับตนเองด้วยฤทธิ์ของ
สุรา ณ ขณะที่ยังหายใจอยู่

เมื่อยามตายได้อะไรติดไปบ้าง
เพียงเรือนร่างฝั่งซากผากสุสาน
ยังชีพอยู่ดูโลกไปให้สำราญ
ดอกไม้บานในแก้วเหล้าเราร่าเริงใจ

(Kan Sangita, 1995: 16)

หนึ่งในคุณสมบัติของเครื่องดื่มสุราที่รู้ ๆ โดยทั่วกัน คือ สุราเป็นเครื่องเร้า
ให้มนุษย์กล้าที่จะประกอบพฤติกรรมบางอย่างซึ่งถ้าหากเพียงคล้อยตามธรรมดาวิสัย
ประการเดียว พวกเขาจะมีกล้าที่จะกระทำลงไป กรณีของตาปลอดในเรื่อง “ผล พระเอก”
เป็นตัวอย่งที่น่าสนใจ เดิมทีตาปลอดเป็นระนาดเอกอยู่ในวงดนตรีของพระน้ำพระยา
ที่กรุงเทพฯ ต่อมาเขาถูกภรรยาหักหลังด้วยการหนีตามผู้ชายคนอื่นและทิ้งลูกสาวคนเดียว
คือ นางเพ็ญ ให้ตาปลอดเลี้ยงดูตามลำพัง ด้วยความเจ็บช้ำน้ำใจ ตาปลอดจึงชอบ
นางเพ็ญทุ่ทุ่ยทุ่ยเห่เที่ยวพนจรเล่นปีพาทย์ไปทั่ว จนท้ายที่สุดก็มาติดอยู่กับคณะยี่เกของ
นายทับทิม นั่นก็หมายความว่า นายทับทิมที่เป็นนายโรงเป็นผู้มีบุญคุณต่อตาปลอดและ
นางเพ็ญผู้ลูกสาว เนื่องจากได้มอบโอกาสในการเข้ามาหากินที่เป็นชิ้นเป็นอันให้กับพวกเขา
สองคนพ่อลูก กระนั้น เมื่อผลเริ่มเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะยี่เก กับทั้งสนิทชิดเชื้อ
กับตาปลอดและนางเพ็ญในฐานะคนรัก ตาปลอดก็เริ่มหาทางให้ผลผู้เป็นว่าที่ลูกเขยได้
เป็นพระเอกยี่เกแทนนายทับทิม ในช่วงเริ่มแรกอาจเป็นเพียงการสนับสนุนอยู่ในเชิง
โดยตาปลอดจะตีระนาดอย่างสุดฝีมือทุกครั้งที่ผลออกโรง แต่ต่อมา ตาปลอดถึงกับ
ปลุกเร้าให้ผลแย่งชิงตำแหน่งพระเอกยี่เกของนายทับทิมอย่างเปิดเผย อย่างไรก็ตาม
ตาปลอดจะกลายเป็นรองนายทับทิมก็ต่อเมื่อเขาได้กินเหล้าเข้าไปแล้วเท่านั้น

ในชั้นแรกผลมันก็เพียงแต่ตั้งใจเล่นจะเอาเด่นเอาดีเพื่อจะอวดนางเพ็ญที่มันรัก และตาปลอดก็เพียงแต่สนับสนุนอย่างแข็งแรงด้วยเสียงระนาดที่แกตี ไม่ว่าเจ้าผลจะร้องจะร่าอย่างไร ตาปลอดก็ปล่อยกลเม็ดจนเต็มฝีมือทุกทีไป ผิดกับคนอื่นซึ่งแกทำเพลงให้อย่างเสียไม่ได้ด้วยความเป็นหนุ่ม ด้วยรูปสมบัติที่ติดอยู่กับตัว ด้วยสติปัญญาหน่วยก้านที่มันตั้งใจฝึกฝนและด้วยเสียงปี่พาทย์ ซึ่งตาปลอดทำให้ดังไพเราะเป็นพิเศษ ผลมันก็กลายเป็นตัวเด่นในคณะทั้งที่นายทับทิมยังเป็นนายโรงอยู่ แต่ต่อมาการสนับสนุนของตาปลอดและนางเพ็ญก็กลายเป็นการหนุนการยุด้วยคำพูด พอตตาปลอดได้กินเหล้าเข้าไปแก้วสองแก้ว แกก้ก็มักจะพูดว่า “ผล! เอ็งก็ยังไม่ยอมยังแน่น ฝีมือลายมือเอ็งก็ไม่ด้อยกว่าใคร เอ็งจะทนเป็นมือสองเขาไปถึงไหน”

(Kukrit Pramoj, 2010: 129 - 130)

ฉากเช่นกรณีของโนรีนักเขียนหนุ่มที่มากด้วยความฝันในงานประพันธ์ของ Kukrit Pramoj เมื่อโนรีทราบเรื่องที่เจ้าคุณผู้เป็นทั้งเจ้านายและเป็นคนอุปการะให้ที่อาศัย แกโนรีได้ประกอบพิธีหมั้นระหว่างธิดาของท่านซึ่งโนรีแอบนิยมชมชอบมานานกับบุตรของผู้ดีอีกคนหนึ่ง เขามีความรู้สึกว่าชีวิตของตนถูกหักโค่นสะบัดลงอย่างไม่ปราณี โนรีพยายามเก็บอาการทุกอย่างไม่ให้คนในครอบครัวของเจ้าคุณทราบ แต่พอดกกลางคืน เขาก็ลอบออกจากบ้านเจ้าคุณโดยไม่สั่งเสียรำลาแม้แต่คำเดียว เมื่อโนรีไปอาศัยอยู่กับครูจวงผู้เป็นนักเขียนในอุดมคติของเขา ครูจวงได้พยายามลอบโยนให้หนุ่มน้อยคลายความทุกข์ลง ทว่าความพยายามของครูจวงดูเหมือนจะไร้ความหมาย เพราะอาการของโนรีไม่มีทีท่าดีขึ้นแม้แต่น้อย ท้ายที่สุด ครูจวงต้องใช้วิธีรินสุราให้โนรีดื่มเพราะอาศัยฤทธิ์ของสุรานี้เอง นักเขียนหนุ่มจึงได้รวบรวมความกล้าและระบายความในใจออกมาจนสิ้น

โนรีกินเหล้าแล้วก็เริ่มระบายความในใจของเขาให้ครูจวงฟังจน
สิ้นเชิง และเมื่อครูจวงไม่มีทางจะปลอบโยนได้อย่างไร ครูจวงก็เติม
เหล้าให้แก่โนรีด้วยเจตนาอันดี โนรีก็กินเหล้าต่อไปอีกเรื่อย ๆ เพราะเขาเห็น
ว่าตัวของเขาถูกโชคชะตาข่มเหงเอาจนสุดที่จะทนทาน จนในที่สุดเขาก็
หลับไปเพราะฤทธิ์เมาเป็นครั้งแรกในชีวิต

(Kukrit Pramoj, 2010: 181)

ไม่ต้องสงสัยเลยว่าที่ผ่าน ๆ มา มนุษย์ล้วนแต่ใช้สุราเป็นเครื่องมือในการชอรรณรส
ให้กับชีวิต ตลอดจนเป็นเครื่องกลม่อมจิตใจทำให้ความทุกข์โศกคลายกำลังลงชั่วขณะ
นอกจากนั้น ยังได้ใช้สุราเป็นเครื่องมือในการทำร้ายคนอื่น ขอให้พิจารณากรณีของ
โลทงซงในภการตนิยายเรื่อง “รูปนิกา” เป็นตัวอย่างประกอบ เรื่องกล่าวถึงนางรูปนิกา
ธิดาของหญิงคณิกาผู้ลือชื่อในนครมฤธา ชื่อว่า มกรทัมชฎรา รูปนิกา ผู้ธิดาเป็นสตรี
รูปงามและทรงเสน่ห์ล้ำเลิศจนหาหญิงใดในพระนครเสมอเหมือนมิได้ วันหนึ่ง รูปนิกา
บังเอิญแลเห็นพราหมณ์ยากจนผู้หนึ่ง นามว่า โลทงซง กำลังเดินผ่านปราสาทที่เธออาศัย
และตกหลุมรักเขาในฉับพลันทันที เธอพยายามหาโอกาสพาชายหนุ่มมาอาศัยในปราสาท
และทั้งสองก็มีความสุขอยู่ด้วยกันถึงเจ็ดวัน เมื่อมารดาของรูปนิกาทราบเรื่อง
ก็ไม่พอใจอย่างมาก กระนั้น รูปนิกายังคงยืนยันกรานว่าจะรักพราหมณ์หนุ่มยากจนแต่เพียง
ผู้เดียว ต่อมา มีเจ้าชายพระองค์หนึ่งเสด็จประพาสผ่านเมืองมฤธา ผู้เป็นมารดาทราบข่าวก็
รีบไปต้อนรับและเชิญชวนพระองค์ให้เสด็จมาที่สำนักของนาง ครั้นเจ้าชายได้พบ
นางรูปนิกาผู้เลอโฉม พระองค์ทรงรู้สึกหวั่นไหวพระทัยและตกหลุมรักนางอย่างลึกซึ้ง
เจ้าชายทรงวางแผนกำจัดคู่แข่ง คือ โลทงซง ด้วยการสั่งให้มหาดเล็กของพระองค์มอมสุรา
จนพราหมณ์หนุ่มเมามายหมดสติ จากนั้นก็หามร่างของเขาโยนทิ้งลงไปในเหวลึกทันที

และกาลเวลาก็ผ่านไปจากสัปดาห์เป็นเดือน ในที่สุดเจ้าชาย
ต่างเมืององค์หนึ่งก็เสด็จประพาสผ่านมาถึงเมืองมฤธา มกรทัมชฎรา
ทราบข่าวก็รีบไปต้อนรับเชิญชวนให้เสด็จมาเยือนสำนักของตน และ
แนะนำให้รู้จักกับ รูปนิกา เจ้าชายหลงใหลในความงามของนางอย่าง

ลิกซึ่ง จึงวางแผนกำจัดคู่แข่ง คือ โลหขงษ์ ให้พ้นนาง โดยใช้มหาดเล็ก คนสนิทสามคนให้หลอกพาโลหขงษ์ไปเที่ยวอุทยานนอกพระนคร **ช่วยกันมอมสุราจนโลหขงษ์หมดสติแล้วหามไปทิ้งในเหว** แต่เดชะบุญ ที่หล่นลงไปบนกองใบไม้แห้งที่สะสมกันอยู่กันเหว ชายหนุ่มจึง เพียงแต่สลบไป

(Saksi Yaemnatda, 2004: 537)

ส่วนในเรื่อง “เทวสมิตา” เทวสมิตาเป็นศรีภรรยาของพ่อค้าหนุ่มคนหนึ่ง นามว่า **คุหเสน** ครั้นผู้สามีออกไปทำการค้าขายในต่างถิ่น ก็มีวาณิชหนุ่มสี่คนซึ่งเป็น เพื่อนร่วมประกอบการพาณิชย์กับสามีของเธอมาสู่หา เนื่องจากบังเกิดความหลงใหล ในรูปลักษณะอันงามเลิศของเทวสมิตา วาณิชหนุ่มทั้งสี่อาศัยโอกาสที่คุหเสนไม่อยู่บ้าน **ไปมาหาสู่และก่ียวพาราสิผู้ภรรยา** เมื่อเทวสมิตาทราบแผนการของวาณิชหนุ่มทั้งสี่ จากนักบวชหญิงผู้หนึ่ง ก็วางแผนที่จะสอนบทเรียนให้แก่ชายวาณิชที่ไม่รู้จักศีลธรรม

วาณิชหนุ่มคนแรกได้ทราบดังนั้น ก็ออกเดินทางไปพบ นางเทวสมิตาโดยทันที **นางรู้ว่าอะไรจะบังเกิดขึ้น และจะต้อง** สอนบทเรียนแก่คนบ้ากามตัณหาอย่างไร ก็ทำที่ขึ้นชมปรนนิบัติ พ่อค้าหนุ่มด้วยไมตรี พยายามคะยั้นคะยอให้ชายหนุ่มดื่มสุรา **ผสมสมุนไพรรชนิดหนึ่งที่นางรินใส่ถ้วยให้กินมิได้ขาด** สุรานั้น ก็แสดงฤทธิ์ยังผลให้วาณิชผู้เฒ่าเมาหมดสตินอนกลิ้งไม่เป็นสมประดี

(Saksi Yaemnatda, 2004: 725)

เมื่อวาณิชหนุ่มที่มาก่ียวพาราสิเทวสมิตาเมาสุราจนไม่เป็นสมประดีแล้ว เทวสมิตาก็สั่งให้คนใช้ในบ้านช่วยกันฉีกเสื้อผ้าของเขาจนขาดวินและปล่อยให้สุนัขข่วน **ใบหน้าของเขา** จากนั้น เธอสั่งให้คนใช้แบกร่างของชายหนุ่มไปวางไว้เหนือกองมูลโค **พอรุ่งอรุณวาณิชหนุ่มตื่นขึ้นรู้สึกตัว** มีความอับอายเป็นกำลังรับชำระล้างร่างกาย **แต่งตัวใหม่ให้เรียบร้อย และเดินทางกลับคืนสู่ถิ่นพำนักของตนอย่างเงียบ ๆ**

ขณะที่เวตาลปัญญาวิงศติ “เรื่องหนึ่ง” กล่าวถึงความรักระหว่างพระวัชรมุฑฺฑที่ เป็นเจ้าชายแห่งเมืองพาราณสีกับนางปัทมาวดีผู้เป็นธิดาของท้าวทนต์แห่งเมืองกรุงทมิฬ เมื่อเจ้าชายมีพระประสงค์จะพานางผู้เป็นที่รักไปประทับอยู่ที่เมืองพาราณสี พระสหายคู่หูของพระองค์ได้ถวายแผนการที่จะทำให้ท้าวทนต์ดับไล่พระราชธิดาออกจากพระนคร กล่าวคือ เจ้าชายจะทรงมอมสุรานางปัทมาวดีจนสิ้นสติ จากนั้น ทรงใช้เหล็กแหลมเผาไฟนาบสะโพกของนางและเก็บเครื่องประดับทั้งหมดเพื่อให้พระราชบิดาของพระนางเข้าใจผิดคิดว่านางปัทมาวดีเป็นแม่มด

ริบเสด็จไปบ้านนางเถอะ คินนี้เมื่อพระองค์อยู่กับนาง จงพยายาม ให้นางดื่มสุราให้มาก ให้นางเมาจนสิ้นสติแน่หนึ่ง แล้วจงเอาเหล็กแหลม เผาไฟนาบสะโพกของนางเป็นเครื่องหมายแล้วเก็บสร้อยถนิมพิมพาภรณ์ เครื่องประดับกายของนางมาให้หมด จากนั้นขอให้เสด็จกลับมาตามทางเดิม เมื่อกลับมาบ้านแล้วข้าจะดำเนินการตามแผนที่คิดไว้ทุกอย่าง

(Saksi Yaemnatda, 2007: 25)

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่า มนุษย์แต่บรรพกาลรู้จักใช้ประโยชน์ จากสุราเพื่อวัตถุประสงค์อันประการ เป็นต้นว่า ธรรมชาติของสุราช่วยกล่อมจิตใจทำให้ มนุษย์ละคลายความทุกข์โศก ตลอดจนช่วยเสริมเติมความสุขสำราญใจให้ในหลายโรกาส อย่างไรก็ดี การเสพสุราด้วยปริมาณมากอาจทำให้มนุษย์เมามายจนสิ้นสติ ยังให้พวกเขา อาจตกอยู่ในสถานการณ์ที่อันตรายถึงชีวิตก็เป็นได้

สุราเป็นสมอยานพาหนะในการเข้าฌานสมาธิและเชื่อมโยงกับเบ็องบน

นับเป็นเรื่องไม่สมควรเอาเสียเลยถ้าหากเรามองคุณสมบัติของสุราจำเพาะในแง่ ที่เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ช่วยละคลายความทุกข์ไปชั่วขณะ หรือ ช่วยปลุกเร้าอารมณ์ครึกครื้นสำราญใจ เป็นต้น ในเมื่อเครื่องดื่มชนิดนี้กล่อมประสาททำให้ มนุษย์สามารถละลืมความทุกข์โศก ตลอดจนประสบการณ์แบบโลกีย์ที่พัวพันให้ชีวิตของพวกเขายุ่งเหยิงไม่มีที่สิ้นสุด นักบวชที่มุ่งมาดปรารถนาจะบรรลุถึงความหลุดพ้นจำนวน หนึ่งก็ได้อาศัยสุราเป็นเครื่องมือในการเข้าฌานสมาธิและเชื่อมโยงกับเบ็องบน เรื่องนี้

ดูเหมือนเป็นไปได้เพราะแต่ไหนแต่ไรมาสุรากับนักบวชถือเป็นเรื่องของแสงกันอยู่ในเชิง Aldous Huxley ตั้งข้อสังเกตว่า พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงการปฏิบัติให้ถึงพร้อมสำหรับผู้ปรารถนาจะบรรลุสัมมาสมาธิ ประกอบด้วย การบำเพ็ญตบะ การต่อสู้ในด้านพุทธิปัญญา ด้านเจตจำนง ด้านกิเลสตัณหาและอารมณ์ ความคิด การพูด การกระทำ รวมไปถึงการทำให้มาหากินเลี้ยงชีพ อาชีพบางอย่างไม่เหมาะกับการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดและถือเป็นสิ่งที่ต้องงดเว้นขั้นเด็ดขาดสำหรับผู้ที่ตั้งใจอุทิศตนเพื่อความหลุดพ้น หนึ่งในอาชีพเหล่านั้น คือ การดื่มกลั่นสุรา

ครูบาอาจารย์ที่สอนปรัชญามตะไม่พอใจเพียงการหลีกเลี่ยงและห้ามการเลี้ยงชีพด้วยอาชญากรรม เช่น การเปิดช่องโสเภณี การปลอมแปลง การขู่เข็ญกรรโชกและอะไรต่าง ๆ ทำนองนี้ เขายังจะหลีกเลี่ยงและเตือนคนอื่นไม่ให้เลี้ยงชีวิตอีกหลายแบบที่ถือกันว่าถูกกฎหมายด้วยซ้ำ ดังนั้น ในสังคมชาวพุทธ การผลิตอาวุธ การดื่มกลั่นสุรา และการขายส่งเนื้อสัตว์จะไม่เหมือนในดินแดนของชาวคริสต์ คือ จะไม่มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นทรัพย์สิน ยศถาบรรดาศักดิ์ และอิทธิพลทางการเมือง มันเป็นเรื่องที่ถูกต้องทำนิ เพราะคิดกันว่ามันเป็นเรื่องยากที่ผู้ที่ทำอาชีพนี้จะบรรลุธรรมและหลุดพ้น.

(Aldous Huxley, 2013: 254 - 255)

“เป็นเรื่องของธรรมชาติของการกระทำทุกอย่างที่โดยตัวของมันเองแล้วไม่มีถูกไม่มีผิด” (Plato, 2012: 251) จางจื้อแห่งประเทศจีนจึงไม่เห็นด้วยกับการมองพฤติกรรม การดื่มสุรว่าเป็นอบายมุขที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียอย่างเดียว เพราะที่จริงแล้วผลลัพธ์ของการดื่มสุราขึ้นอยู่กับสถานภาพของผู้ดื่มและวัตถุประสงค์ของการดื่มเป็นสำคัญ นี่ต่างหากที่เป็นประเด็นสมควรศึกษา ถ้าหากการดื่มสุราช่วยให้ผู้ดื่มไม่ต้องรับรู้ปรากฏการณ์ที่มีอยู่รอบกาย พวกเขาจะมีสมาธิแน่วแน่มั่นคงและอยู่กับประสบการณ์ด้านในสถานเดียว ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง พระผู้เป็นเจ้าก็ควรประทานสุราให้กับบุคคลกลุ่มนี้ยิ่งกว่าการประทานสมบัติอื่น ๆ ให้เป็นไหน ๆ

คนบางคนหนึ่งซึ่งตกลงมาจากเกวียน ถึงแม้เขาอาจจะเจ็บ ก็ไม่ถึงตาย กระดูกของเขาก็เหมือนกับของคนอื่น ๆ แต่เขาประสบอุบัติเหตุในแบบที่ไม่เหมือนใคร จิตวิญญาณของเขาอยู่ในสภาพที่มั่นคง เขาไม่ได้รู้สึกว่าเขากำลังขับเคลื่อนไปในเกวียน เขาไม่รู้สึกว่าเขาคงจากมัน เรื่องชีวิต ความตาย ความกลัว และอะไรทำนองนี้ ไม่สามารถแทรกเข้าไปในหัวใจ หัวใจของเขา เพราะฉะนั้นเขาจึงไม่ทุกข์กับสัมผัสกับสิ่งที่ดำรงอยู่นอกเหนือจิตใจของเขา ถ้าหากว่าเหล่ายังให้ความมั่นคงได้ขนาดนี้ พระผู้เป็นเจ้าของเขาจะมีประทานให้ยิ่งกว่าหรือ?

(Aldous Huxley, 2013: 251)

หลักการพื้นฐานในการเข้าฌานสมาธิ คือ จิตวิญญาณของผู้ปฏิบัติต้องอยู่ในสภาพที่มั่นคงและสงบนิ่งชนิดที่ปรากฏการณ์รอบกายไม่สามารถแทรกแซงเข้าไปในหัวใจหัวใจของเขาได้แม้เพียงเล็กน้อย นี่ก็มาประจวบเหมาะพอดีกับประสบการณ์ของบุคคลที่เสพสุราเพื่อละเลิกความทุกข์หรือปลุกเร้าอารมณ์สรวยใจหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เพราะ ณ ขณะที่ประสาทสัมผัสเป็นอัมพาตอยู่นั้น ทั้งนักบวชและปุถุชนธรรมดาต่างก็ล้มสรรพปัญหาอันผูกมัดพวกเขาไว้กับโลกีย์วิสัย แตกต่างกันตรงที่ว่า ขณะที่นักบวชตั้งจิตจำเริญสมาธิเพื่อบรรลุสังขารมรรคา อาการมีนเมาเพียงแต่ทำให้ปุถุชนธรรมดาสัมผัสเรื่องที่ชวนให้ปวดศีรษะไปชั่วขณะ เท่ากับว่า เป็นการจัดตั้งสภาพการณ์หลอก ๆ ขึ้นมาสำหรับแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้น เราควรพิจารณาคำพูดของจางจื่ออย่างมีวิจรรย์ญาณ เพราะสามารถใช้กับผู้ที่ทรงธรรมที่ได้ฝึกปรือจิตใจจนแกร่งกล้าแล้วเท่านั้น

ที่นี่ เรามาพิจารณากรณีของพระเจ้ากั๊กกันสักเล็กน้อย จั๊กเป็นพระเจ้าที่มีชื่อเสียงของประเทศจีน เพราะได้เป็นอรหันต์ขณะจมน้ำอยู่ในฤทธิ์ของสุรา ประเด็นอยู่ตรงที่ถึงแม้พระภิกษุรูปนี้จะอยู่ในสภาพเมามายเป็นนิรันดร์ แต่จิตใจกลับตื่นอยู่ตลอดเวลา การที่พระเจ้ากั๊กไม่ต้องรับรู้ปรากฏการณ์ซึ่งอยู่นอกเหนือไปจากจิตใจของตนยังให้ท่านได้ตีความอยู่กับสมาธิอันลึกซึ้งอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่พระเจ้ากั๊กประกอบกรรมท่ามกลางสภาพการณ์ที่เมามายเต็มที่ ผลของการกระทำนั้น ๆ ก็จะออกมา

ดีเลิศอย่างไรที่ตำหนิ ยกตัวอย่าง เช่น วันหนึ่งพระจิ้งออกจากรวัดไปเดินเล่นข้างนอก บังเอิญพบคุณตาหวังชายหม้อยู่เชิงสะพาน ทั้งสองนั่งเล่นหมากรุกกันสี่ห้ากระดาน ปรากฏว่าพระจิ้งง้ำอยู่ที่หนึ่งกระดาน จึงอาสาเขียนป้ายยี่ห้อหนึ่งแผ่นให้กับคุณตาหวัง ก่อนจะลงมือเขียน พระจิ้งได้สารภาพตรง ๆ กับคุณตาหวังว่า ตนต้องเสพสุรา ถึงจะอยู่ในอารมณ์เขียนป้ายยี่ห้อได้ เมื่อพระจิ้งง้ำได้ดื่มสุราราว ๆ สิบห้าสิบหกขาม ก็เริ่มเขียนป้ายยี่ห้อตามที่สัญญาไว้ ที่น่าสนใจ คือ ตั้งแต่ที่คุณตาหวังติดแผ่นป้ายยี่ห้อใหม่ ที่เป็นฝีมือลายมือของพระจิ้ง กิจการขายหมี่ของเขาก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

จี้เตียน (พระจิ้ง) ว่า “มิใช่หลอกท่านนะ แต่ถ้าไม่กินเหล้า ก็เขียนไม่สวย” คุณตาหวังว่า “จะกินเหล้า ไม่ต้องรีบร้อนหรอก” ว่าแล้ว ก็เรียกเหล่าจากร้านเหล้ามาให้ จี้เตียนพอได้ดื่มก็ดื่มเสียสิบห้าสิบหกขาม แล้วจึงถามว่า “ท่านจะให้เขียนป้ายยี่ห้ออะไร” คุณตาหวังนำกระดาษ มาชิ้นหนึ่งแล้วว่า “ก็ขายหมี่นะสิ” จี้เตียนยกพู่กันขึ้นเขียนออกมาสิบหก ตัวอักษรความว่า ดังนี้

หมี่บ้านหวัง ไสและละเอียด

ทำจากถั่วเม็ดใหญ่ มีคุณค่า

เมื่อคุณตาหวังได้ติดแผ่นป้ายนี้แล้ว กิจการก็เจริญรุ่งเรืองขึ้น

(Buncha Sirikrai, 2003: 77)

ต่อมา เจ้าอาวาสวัดที่พระจิ้งอาศัยอยู่ร้องขอให้พระจิ้งเขียนสมุดรับบริจาค เพื่อบูรณะตำหนักโง้วซันฟูไฮ่ในบริเวณวัดซึ่งอยู่ในสภาพผุพังเสียหาย เมื่อพระจิ้งขอดื่มสุรา เพื่อปลุกเร้าอารมณ์ในการเขียนสมุดบริจาค ตลอดจนเป็นกำลังใจในการออกไปขอรับเงิน ช่อมแซมตำหนัก เจ้าอาวาสก็สั่งให้นำสุรามาลี้งด้วยความเต็มใจ แต่พอเห็นพระจี้เตียน อยู่ในสภาพเมาเมายเต็มประดา เจ้าอาวาสจึงเสนอให้ไปพักก่อนก่อน พระจี้เตียนกลับเรียก เด็กรับใช้ให้นำพู่กันและที่ฝนหมึกมา จากนั้นก็ลงมือเขียนข้อความที่ประทับจับจดลงใน สมุดรับบริจาค

จี้เตียนดื่มหนึ่งชามก็ไม่พอ สองชามไม่หยุด ดื่มจนเมาหนัก เจ้าอวาสาว่า “วันนี้ควรจะเปิดสมุดรับบริจาค แต่เจ้าเมาแล้ว พรุ่งนี้ค่อยเขียนเถอะ” จี้เตียนว่า “อาจารย์ไม่รู้วาศิษย์ก็เหมือนหลี่ไท่ไป เหล้ายิ่งมาก สำนวนโวหารยิ่งดี” ว่าแล้วก็เรียกเด็กรับใช้ให้ไปเอาพุทังและที่ฝนหมึก กับสมุดรับบริจาคมา แล้วฝนน้ำหมึกเสียจนเข้มข้น จากนั้นก็เขียนว่า (...)

(Buncha Sirikrai, 2003: 79)

ในข้อความสนทนาระหว่างพระจี้เตียนกับพระเจ้าอวาสา พระจี้เตียนได้กล่าวพาดพิงถึงหลี่ไท่ไป (ค.ศ. 701 - 762) กวีชั้นเอกของประเทศจีนที่บังเกิดในรัชสมัยราชวงศ์ถัง หลี่ไท่ไปได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในกวีผู้ยิ่งใหญ่แห่งประวัติศาสตร์ประเทศจีนเคียงคู่กับอัศวกรอีกคนหนึ่ง คือ ตู้ฝู นอกเหนือจากผลงานการประพันธ์ที่บันลือปฐพีโลกกว่าหนึ่งพันฉบับแล้ว หลี่ไท่ไปยังขึ้นชื่อลือนามทั่วแผ่นดินจีนในฐานะเป็นผู้นิยมชมชอบการดื่มสุราเป็นพิเศษจนกระทั่งว่าสุราปรากฏในกวีนิพนธ์อันโด่งดังของเขาหลายฉบับ หนึ่งในนั้น คือ “Drinking alone under the Moon” แปลเป็นภาษาไทยว่า “ดื่มเดียวดายใต้เงาจันทร์” สำหรับหลี่ไท่ไปแล้ว นอกเสียจากพระจันทร์ ผู้กรีธาเคลื่อนคล้อยไปอย่างสง่างามท่ามกลางนภากาศ ก็คงเหลือแต่สุราเท่านั้นที่นับได้ว่าเป็นกัลยาณมิตรคู่ห้อย และแม้พระจันทร์จะไม่อาจเข้าถึงทิพยรสของสุรา ทว่านั่นมิได้ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อมิตรภาพอันแน่นแฟ้นระหว่างพวกเขา

Among the flowers, a single jug of wine;

I drink alone. No one close to me.

I raise my cup, invite the bright moon;

facing my shadow, together we make three.

The moon doesn't know how to drink;

and my shadow can only follow my body.

But for a time I make moon and shadow my companions;

(Li Bai, online)

จากการศึกษาเรื่องการเขียนป้ายยี่ห้อให้กับคุณตาหวังและเขียนสมุดรับบริจาคให้กับพระเจ้าอาวาสของพระจี้เตียน ตลอดจนการประพันธ์กวีนิพนธ์ ณ ขณะเฝ้าที่ของหลี่ไท่ไปแห่งประเทศจีน พอสรุปได้ว่า สุรายังประโยชน์อย่างยิ่งยวดให้กับปัจเจกบุคคลที่จิตใจแกร่งกล้าแน่วแน่ ในอันที่บันดลให้พวกเขาเพิกเฉยกับปรากฏการณ์ภายนอกจนกระทั่งสามารถรวบรวมพลังงานทั้งหมดนำไปบำเรอชีวิตด้านใน หรือใช้ประโยชน์สำหรับประสบการณ์ด้านในอย่างเดียว ด้วยเหตุนี้ ผลงานประพันธ์ที่พระจี้เตียนและหลี่ไท่ไปรังสรรค์ขึ้น ณ ขณะที่ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสองจมดิ่งอยู่ในสมาธิอันลึกกล้านั้น จึงเป็นผลงานที่ทรงคุณค่าและงดงามอย่างไรที่ตำหนิ ทั้งนี้ ในกรณีของผู้ปฏิบัติสมาธิและมุ่งมาดปรารถนาความหลุดพ้นด้วยการเชื่อมโยงเป็นเอกภาพกับเบื้องบน พวกเขาก็สามารถใช้สุราเป็นเครื่องมือในการไต่ระดับของการเข้าฌานจำเริญสมาธิเฉกเช่นเดียวกับกรณีของพระจี้เตียนที่ได้เป็นอรหันต์ขณะเฝ้ามาอยู่ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างประกอบเพิ่มอีกหนึ่งตัวอย่างจากนิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงบ้านห้วยไร่ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เรื่อง “พระยา” กล่าวคือ มีพระยาพระองค์หนึ่งทรงเสียพระทัยมากจากเหตุการณ์พระชายาสิ้นพระชนม์ วันหนึ่ง พระยาทรงไต่ถามทหารของพระองค์ว่า “ใครพอจะรู้บ้างว่ามีใครที่สามารถขึ้นไปบนสวรรค์ได้” ทหารทูลตอบพระยาว่า “มีชีเฝ้าคนหนึ่งพะยะค่ะที่สามารถขึ้นสวรรค์ได้ แต่เขาไม่ได้อยู่ในเมืองนี้พะยะค่ะ” (Naruemon Kamnoul, 2015: 249 - 253) พระยาจึงรับสั่งให้ทหารไปตามตัวชีเฝ้านั้นมาเฝ้า และร้องขอให้ชีเฝ้าขึ้นไปถามไถ่ทุกข์สุขของพระชายาที่อยู่บนสรวงสวรรค์ ชีเฝ้ารีบรับปากกับพระยาและออกเดินทางตามหาพระชายาร่วมด้วยสุราจำนวนมากที่พระยาสั่งเตรียมไว้สำหรับเขาโดยเฉพาะ ครั้นชีเฝ้าสำรวจจิตปฏิบัติสมาธิอย่างแน่วแน่เป็นเวลาเจ็ดวัน เขาก็สามารถขึ้นไปพบพระชายาของพระยาที่อยู่บนสรวงสวรรค์สำเร็จ ชีเฝ้าเล่าให้พระชายาฟังเรื่องที่พระสวามีของพระองค์เฝ้าแต่คิดถึงพระองค์จนเสวยไม่ลงบรรทมไม่หลับ พระชายาจึงตอบกลับไปด้วยความเศร้าหมองพระทัยอย่างยิ่งว่า

แล้วเจ้าจะให้ข้าฯ ทำอย่างไรละ ข้าฯ จะกลับไปหาพระยา
ก็กลับไปไม่ได้แล้ว เราอยู่กับคนละภพแล้ว เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน
เจ้าช่วยนำแหวนนี้ไปให้พระยา นี่เป็นแหวนที่พระยานำมาหมายหมั้นข้าฯ

ก่อนที่เราทั้งสองจะเสกสมรสกัน แล้วเจ้าช่วยกราบทูลพระยาว่า ขอให้พระยา
ตัดอกตัดใจจากข้าฯ เสียเถิดนะ เพราะข้าฯ กับพระยาสืบบุญบุญวาสน์
กันเสียแล้ว

(Naruemon Kamnoul, 2015: 252)

หลังจากขี่เม้าลงมาจากสรวงสวรรค์ เขาได้มอบแหวนและกราบทูลพระยาตามที่
พระชายาของพระองค์มอบหมายให้ พระยาทรงเสียพระทัยอย่างมากจนกระทั่ง
ทรงประชวรและกั้สิ้นพระชนม์ตามพระชายาของพระองค์ในที่สุด

นิทานพื้นบ้านกะเหรี่ยงเรื่อง “พระยา” ช่วยตอกย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า สำหรับผู้ที่
มีจิตใจแข็งแกร่งแน่วแน่ การเสพสุราจนเมามายช่วยให้พวกเขาเพิกเฉยกับปรากฏการณ์
ที่โอบล้อมอยู่ด้านนอกเพื่อที่จะอยู่กับประสบการณ์ด้านในอย่างเดียว ในกรณีนี้
สุราเปรียบเสมือนพาหนะที่นำผู้ปฏิบัติสมาธิให้เชื่อมโยงกับเบื้องบน อย่างไรก็ตาม
ผู้ที่สามารถใช้สุราเป็นเครื่องมือในการไต่ระดับของการเข้าฌานสมาธิได้จำต้องเป็นบุคคล
ที่ฝึกปรือจิตใจจนแกร่งกล้ามั่นคงกระทั่งว่าไม่ถูกรบกวนกระทบกระเทือนทั้งจากปรากฏการณ์
ภายนอกและเครื่องกล่อมประสาทเยี่ยงสุราอีกต่อไป กรณีของโสคราติสเป็นตัวอย่าง
ที่น่าสนใจ ใน “ซิมโพเซียม” ปรากฏข้อความอย่างน้อยสี่ข้อความที่เผยให้เห็น
ถึงการควบคุมจิตที่เยี่ยมยอดของโสคราติส ข้อความที่หนึ่งเป็นข้อสังเกตของเอริกสิมาคอส
เมื่อสุภาพบุรุษที่ร่วมอยู่ในงานซิมโพเซียมเห็นด้วยกับเรื่องที่เราจะไม่ทำให้งานเลี้ยง
กลายเป็นงานปาร์ตี้ขึ้นมา เพราะหลายคนยังอยู่ในอาการเมาค้างจากงานดื่มเมื่อวันก่อน
การดื่มในงานซิมโพเซียมครั้งนี้จึงเป็นไปเพื่อความครึกครื้นสราญใจเท่านั้น เอริกสิมาคอส
เห็นด้วยกับผู้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์ทุกคน และกล่าวเสริมขึ้นมาว่า

โชคดีจริง ๆ สำหรับเรา - ผม อริสโตเดมอส เฟดรัส และ
พวกเราที่นี่ - ที่ท่านทั้งหลายที่เป็นนักดื่มมือโปร ไม่อยู่ในสภาพที่จะทำ
อะไรที่ลึกลับเปิดโปง เพราะเราไม่ได้อยู่ในอารมณ์แบบนี้ ผมไม่นับท่านโสคราติส
หรือ เพราะท่านพร้อมไม่ว่าจะในกรณีใด เราจะเลือกวิถีทางใดท่านก็
เออออด้วย อย่างไรก็ตาม ในเมื่อไม่มีใครตรงนี้ที่อยากดื่มไวน์กันขนาดหนัก

ท่านทั้งหลายคงไม่รังเกียจถ้าผมจะเล่าความจริงเกี่ยวกับการตีมันเจมนามา ย ถ้าหากว่าการฝึกเป็นหม้อทำให้ผมเข้าใจสิ่งหนึ่งชัดเจนขึ้น ผมก็จะพูดว่าการตีมันเจมนามา ยนั้นไม่ดี ดังนั้น ถ้าเป็นผม ผมก็ไม่อยากตีมันมากนัก และผมก็ขอเสนอแนะแก่คนอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะถ้าเขายังเฝ้าค้ำมาแต่วันก่อน!

(Plato, 2012: 11)

ส่วนข้อความที่สองเป็นคำบอกเล่าของอัลซิ庇อาตีส สุภาพบุรุษหน้าตาดีที่หลงรักและเทิดทูนโสคราตีสประหนึ่งเทพเจ้า แต่ทว่าท่านปฏิเสธที่จะมีเพศสัมพันธ์กับเขา อัลซิ庇อาตีสเดินเข้ามาสู่งานซิมโพเซียมในสภาพที่เมาและในขณะที่การแสดงสุนทรพจน์สุดพิเศษแห่งความรักกำลังเข้าสู่โค้งสุดท้าย แม้จะเมาโซซัดโซเซแต่เขาก็เสนอให้ผู้ร่วมงานทุกคนดื่มต่อไปในแบบสุดโต่ง กระนั้นก็ยอมรับตรง ๆ ว่า กลอุบายการตีมันเจมจากโองขนาดใหญ่ตามที่เขาเสนอนั้นไม่อาจส่งผลกระทบต่อใคร ๆ ต่อโสคราตีส เพราะที่ผ่านมามีทั้งหมด โสคราตีสไม่เคยเมาแม้แต่ครั้งเดียว

เขาเกิดไปมองเห็นโองใสไวน์ซึ่งจู้ได้มากกว่าแปดโคทิลและเมื่อใสไวน์เต็มแล้วเขาก็ตีมันเจมคนเดียวเป็นคนแรก เสร็จแล้วก็บอกทาสรับใช้ให้ไปเติมมาให้เต็มอีกสำหรับท่านโสคราตีส ขณะเดียวกันก็ออกความเห็น “อุบายนี้ของผมก็ไม่ใช่ว่าทำอะไรให้มันดีขึ้นมาหรอก ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับท่านโสคราตีส ไม่ว่าจะบอกให้ท่านตีมันเจมเท่าไร ท่านก็ตีมันมันลงไปแหละ แต่ท่านไม่เคยเมา”

(Plato, 2012: 92)

จากนั้น อัลซิ庇อาตีสในสภาพที่เมาเต็มที่ก็อาสากล่าวสุนทรพจน์สุดพิเศษโสคราตีสในฐานะเป็นองค์อวตารของเทพเจ้าแห่งความรัก เขาเล่าถึงประสบการณ์ที่ครั้งหนึ่งได้เป็นทหารประจำการอยู่ในเมืองโปติเดอาพร้อมกับโสคราตีสและการที่พวกเขาถูกตัดขาดกับภายนอกกลับเป็นโอกาสทองที่ทุกคนจะได้ประจักษ์ถึงความอดทนอย่างยิ่งยวดต่อความยากลำบากของโสคราตีส กับทั้งเรื่องที่ท่านสามารถใช้เสบียงอาหารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ในแบบที่ทหารคนอื่น ๆ ไม่อาจทำได้ อัลซิเบียตัสกล่าวว่า โสคราตีสไม่มักมากในการตีพิมพ์แต่เมื่อถูกเร่งเร้าเอามาก ๆ ท่านก็จะตีพิมพ์ชนิดที่ไม่มีใครเทียบเทียมได้ ที่สำคัญ คือ “ไม่เคยมีใครเห็นท่านโสคราตีสเมา”

ที่นี่ สิ่งแรกที่จะชี้ให้เห็นคือว่า ไม่มีใครเลยนะในทั้งกองทัพที่จะอดทนต่อความยากลำบากได้ดีกว่าท่าน ไม่ใช่กับผมเท่านั้นนะที่ท่านสำแดง ครั้งหนึ่งเมื่อเราถูกตัดขาด (เกิดขึ้นระหว่างการรณรงค์) เราต้องอยู่กันแบบไม่มีอาหารและไม่มีใครเลยสามารถแก้ปัญหาได้ ในขณะที่เดียวกันเมื่อมีเสบียงจำนวนมาก ท่านก็ตีพิมพ์ทุกคนที่เหลือในการที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด และโดยเฉพาะในเรื่องของการตีพิมพ์ แต่เมื่อถูกเร่งเร้า ท่านจะพิสูจน์ให้ทุกคนเห็นว่าท่านไม่มีใครเทียบเทียม และสิ่งที่น่าทึ่งที่สุดของทั้งหมดก็คือว่าไม่เคยมีใครเห็นท่านโสคราตีสเมา

(Plato, 2012: 104 - 105)

ส่วนข้อความตอนที่สี่เป็นข้อความส่งท้ายในวรรณคดีเรื่อง “ชิมโพเซียม” เมื่อสุภาพบุรุษร่วมงานเลี้ยงได้ดื่มกันจนเมามายและส่วนใหญ่ผล็อยหลับตาม ๆ กันไป โสคราตีสยังคงอยู่ในสภาพเบิกบานแจ่มใสตลอดทั้งคืน ท่านนั่งพูดคุยกอภิปรายประเด็นการเขียนสุนทรพจน์กับการเขียนโศกนาฏกรรมกับสุภาพบุรุษอีกสองคน คือ อากาธอนเจ้าของคฤหาสน์ที่จัดงานชิมโพเซียม และอริสโตฟานีสที่เป็นนักเขียนบทละครชื่อดัง ทั้งสามอยู่ในสภาพที่กำลังดื่มจากขามไบใหญ่ซึ่งส่งผ่านเป็นวงจากซ้ายไปขวา โสคราตีสเสนอแนะนักเขียนบทละครทั้งสองว่า การรู้วิธีเขียนสุนทรพจน์และการรู้วิธีเขียนโศกนาฏกรรมต้องผสมผสานอยู่ในบุคคลคนเดียวกัน ดังนั้น นักเขียนโศกนาฏกรรมมีอาชีพก็ต้องเป็นนักเขียนสุนทรพจน์มีอาชีพด้วยในขณะเดียวกัน เมื่อสุภาพบุรุษหนุ่มทั้งสองคนไม่สามารถต้านทานความง่วงนอนต่อไปได้ ก็ผล็อยหลับไปตามลำดับ คงเหลือแต่โสคราตีสที่ยังอยู่ในสภาพมีสติเป็นเยี่ยม ท่านออกไปยังไลซีอัมที่เป็นโรงยิมและสถานที่อาบน้ำสาธารณะเพื่อชำระล้างร่างกายให้สะอาดสำหรับต้อนรับวันใหม่ ตลอดจนเริ่มประกอบกิจกรรมนานาประการตามปรกติวิธีของท่าน

ที่นี่ เมื่อท่านได้ส่งทั้งสองกลับไปแล้วท่านโสคราตีสก็ลุกขึ้นและ
ออกจากบ้านไป อริสโตเดมอสไปกับท่านเช่นเคย ท่านโสคราตีสไปยังไลซีอัม
เพื่อไปล้างหน้าอาบน้ำ ใช้วันทั้งหมดไปดั่งที่ทำกับวันอื่น ๆ และแล้วกลับบ้าน
เพื่อพักผ่อนในตอนค่ำ

(Plato, 2015: 112)

เป็นที่แน่นอนว่า ปัจเจกบุคคลที่จิตใจแกร่งกล้าและมีความสามารถในการควบคุมตัวเองเป็นเลิศเยี่ยงโสคราตีสมีไม่มากนัก เห็นได้จากที่สุภาพบุรุษชาวเอเธนส์ที่ร่วมงานชิมโพเซียม ณ ศาลาสนของอาการอนไม่สามารถดื่มอย่างเต็มที่ได้นี้เองจากเกรงว่า เมื่อการดื่มเต็มที่มาประจวบกับอาการเมาค้างจากวันก่อนจะทำให้ชิมโพเซียมแทนที่จะเป็นงานอภิปรายที่เอาใจช่วยอรรถรสกลับกลายเป็นงานปาร์ตี้เฮฮาแทนเหตุนี้เองที่ Aldous Huxley (2013: 251) กล่าวว่า ครูบาอาจารย์ที่สอนปรัชญาอมตะไม่พอใจถ้าหากสาวกของท่านยุ่งเกี่ยวกับสุราหรืออบายมุขชนิดอื่น ๆ ตลอดจนแนะนำให้บรรดาสานุศิษย์หลีกเลี่ยงการเสพสุราเป็นอันปลอดภัยที่สุด

เรื่องที่พระจิ้งกัได้เป็นอรหันต์ ณ ขณะเมามายเต็มที่ ตลอดทั้งคติความเชื่อของชาวเกาะเหรียญที่ว่า มีแต่คนเมาเท่านั้นที่สามารถขึ้นสวรรค์ได้ สะกิดเตือนอะไรเราบางอย่างเกี่ยวกับการใช้เครื่องดื่มเสมือนยานพาหนะในการเชื่อมประสานกับเบื้องบนนี้กระมังที่ยังให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุรากลายเป็นส่วนประกอบที่ขาดเสียมิได้ในเครื่องเซ่นสรวงบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติตามวโรกาสต่าง ๆ ยกตัวอย่างในนิทานโบราณคดีอียิปต์เรื่อง “นิทานของคาฟรา” เนื้อเรื่องนำเสนอปกรณัมเกี่ยวกับผู้วิเศษที่คาฟราราชาไอโรสในฟาโรห์คูฟูพระเจ้าแผ่นดินแห่งอียิปต์ตอนบนและตอนล่างเล่าถวายพระราชบิดาของพระองค์ เมื่อการเล่านิทานของราชาไอโรสเสร็จสิ้นลง และฟาโรห์คูฟูทรงทราบว่า เรื่องผู้วิเศษที่พระองค์ได้รับฟังนั้นบังเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าแผ่นดินแห่งอียิปต์ตอนบนและตอนล่าง ผู้ทรงพระนามว่า เนบกา และเป็นบรรพบุรุษของพระองค์ ทรงรับสั่งให้ตั้งเครื่องบวงสรวงฟาโรห์เนบกา และในเครื่องบวงสรวงนั้นต้องมีเปียร์ประกอบอยู่ด้วย

ให้ตั้งเครื่องบวงสรวงถวายพระเจ้าเนบกาผู้เจริญ ให้ถวาย
ขนมปังหนึ่งพันก้อน เบียร์หนึ่งร้อยจอก วัวหนึ่งตัว กายานสองกระถาง
และให้จัดขนมปังหนึ่งก้อน เบียร์หนึ่งเหยือก กำนายหนึ่งกระถาง และ
เนื้อหนึ่งชิ้นให้แก่หัวหน้าผู้สหายมนตรีอุบา - อาเนอร์ เพราะเราได้เห็น
เครื่องพิสูจน์ความสามารถของเขาแล้ว

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 6)

ฉากเช่นเดียวกับการตั้งเครื่องบวงสรวงในเรื่อง “นิทานของบาอุฟรา” ที่เกิดขึ้นใน
ลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ หลังจากที่พระเจ้าแผ่นดินแห่งอียิปต์ตอนบนและตอนล่าง
ได้รับฟังนิทานที่บาอุฟราผู้เป็นราชโอรสของพระองค์เล่าถวาย ทรงรับสั่งให้ตั้งเครื่อง
บวงสรวงถวายฟาโรห์เซเนเฟรุผู้เจริญ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นพระราชบุตรของฟาโรห์คูฟู
ผู้เจริญ ที่น่าสังเกต คือ เบียร์ก็เป็นส่วนประกอบที่ขาดมิได้ในเครื่องบวงสรวงฟาโรห์เซเนเฟรุ
ผู้เจริญเช่นเดียวกับการบวงสรวงฟาโรห์เนบกาผู้เจริญ

ให้ตั้งเครื่องบ่าวถวายพระเจ้าเซเนเฟรุ ฟาโรห์แห่ง
อียิปต์ตอนบนและตอนล่าง ให้มีขนมปังหนึ่งพันก้อน เบียร์หนึ่งร้อยจอก
วัวหนึ่งตัว และกายานสองกระถาง และให้ขนมปังหนึ่งก้อน เบียร์
หนึ่งเหยือก และกายานหนึ่งกระถาง แก่หัวหน้าผู้สหายมนตรี - อาลักษณ์
แห่งม้วนคัมภีร์ฟาโพรัส นามซาซามังค์ เพราะเราได้เห็นเครื่องพิสูจน์
ความสามารถของเขาแล้ว

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 10)

ขณะที่ “นิทานของอูหฺรา” ได้กล่าวถึงการตั้งเครื่องเซ่นสรวงบูชาซึ่งมีเครื่องดื่มเป็น
ส่วนประกอบสำคัญถึงสองครั้งด้วยกัน ครั้งแรกเมื่อ นา.เนเฟอร์.กา.ทาทห์ รัชทายาท
ในพระเจ้าแผ่นดินแห่งอียิปต์ตอนบนและตอนล่างเสด็จไปหาคัมภีร์ไสยเวศศักดิ์สิทธิ์
ที่เมืองคอปโทส ครั้นพระองค์เสด็จไปถึงที่หมาย ทรงได้รับการต้อนรับจากนักบวช
แห่งพระแม่ไอซิสเป็นอย่างดี สิ่งแรกที่พระเจ้า นา.เนเฟอร์.กา.ทาทห์ ทรงกระทำเมื่อไปถึง
วิหารแห่งพระแม่ไอซิสและเทพเจ้าฮาร์พอคราติส คือ ทรงตั้งเครื่องบวงสรวงถวายเทพเจ้าทั้ง
สองพระองค์

เราเข้าไปในวิหารพระแม่ไอซิสและเทพเจ้าฮาร์พอคราติส [ฮอรัส] และ นา.เนเฟอร์.กา.ทาทห์ นำวัวตัวหนึ่ง ห่านตัวหนึ่ง และไวน์มา และทำพิธีบ่าวงเผาเครื่องบูชา และถวายเครื่องดื่มต่อพระพักตร์พระแม่ไอซิสแห่งคอปโทสและเทพเจ้าฮาร์พอคราติส เขาทั้งหลายนำเราไปยังบ้านอย่างดี มีข้าวของดีงามทั้งหมด และ นา.เนเฟอร์.กา.ทาทห์ อยู่ที่นั่นสี่วันและฉลองกับนักบวชของพระแม่ไอซิสแห่งคอปโทส และบรรดาภรรยาของนักบวชแห่งพระแม่ไอซิสก็เปลือยเปลือยอยู่กับฉัน

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 157)

ส่วนการตั้งเครื่องบวงสรวงครั้งที่สองเกิดขึ้นเมื่อ เซทนา คา.เอม.อูวาสท์ ราชโอรสในฟาโรห์ อู.เซอร์.มาอัท.รา เสด็จไปอัญเชิญพระศพของพระนางอหุราและพระเจ้าเมอร์ - แอบ ที่เป็นลูกของพระนางกลับมายังสุสานแห่งพระเจ้า นา.เนเฟอร์.กา.ทาทห์ ผู้เป็นพระสวามีของพระนางอหุรา พระเจ้าเซทนา คา.เอม.อูวาสท์ ทรงเดินทางไปยังเมืองคอปโทส และทรงได้รับการต้อนรับจากนักบวชแห่งพระแม่ไอซิสเป็นอย่างดี จากนั้นพระเจ้า เซทนา คา.เอม.อูวาสท์ เสด็จสู่วิหารของพระแม่ไอซิสและวิหารของเทพเจ้าฮาร์พอคราติส เพื่อถวายเครื่องดื่ม ณ เบื้องพระพักตร์ของเทพเจ้าทั้งสองพระองค์

และเขาทั้งหลายก็บอกเล่าให้นักบวชแห่งพระแม่ไอซิสที่คอปโทส และเล่าให้หัวหน้านักบวชแห่งพระแม่ไอซิสฟัง และดูสิ เขาทั้งหลายลงมาพบเขา และส่งมือพุงเขาขึ้นสู่มิ่ง เขาขึ้นไปและเข้าสู่พระวิหารของพระแม่ไอซิสแห่งคอปโทส และวิหารของเทพเจ้าฮาร์พอคราติส เขาสั่งให้คนหนึ่งนำวัวตัวหนึ่ง ห่านตัวหนึ่ง และไวน์มาให้เขา และเขาเผาเครื่องบูชา และถวายเครื่องดื่ม ณ เบื้องพระพักตร์ของพระแม่ไอซิสแห่งคอปโทสและเทพเจ้าฮาร์พอคราติส

(W. M. Flinders Petrie, 2007: 170)

สำหรับคริสต์ศาสนิกชน เหล้าองุ่น หรือไวน์ เป็นเครื่องดื่มที่มักคุ้นอย่างยิ่ง เพราะปรากฏในพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาเกือบทั้งหมด หนังสือ “โลกของไวน์” (The world of Wine) ปรากฏข้อความอธิบายความหมายศักดิ์สิทธิ์ของไวน์ ดังนี้ “พระเยซูคริสต์กล่าวว่า ขมนปัง คือ ร่างกาย เหล้าองุ่น คือ โลหิตของเรา” (Rhie Won - Bok, 2010: 36) เป็นเหตุให้ไวน์กลายเป็นเครื่องดื่มบวงสรวงสำคัญที่ขาดหายมิได้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์เสมอมา

การใช้เครื่องดื่มในการประกอบพิธีกรรมไม่เพียงปรากฏในวรรณคดีอียิปต์ หรือในคริสต์ศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นที่ประจักษ์ในวรรณกรรมสำคัญของไทยหลายเรื่อง เช่น ในนวนิยายชุด “หลายชีวิต” ตอน “ผล พระเอก” เมื่อผลได้มีโอกาสออกโรงแสดงยี่เกเป็นครั้งแรก เขาต้องเข้าพิธีบูชาครูโดยมีนายทับทิมที่เป็นนายโรงกับตาปลอดคนผู้เป็นระนาดเอกของคณะยี่เกประกอบพิธีให้ เป็นที่แน่นอนว่าการทำพิธีบูชาครูยี่เกครั้งนั้นต้องมีสุราประกอบเครื่องเซ่นไหว้ควบคู่ไปกับหมาก

พอปีพาทย์โหมโรงขึ้นเป็นสาธุการ ผลมันก็จูดรูปเทียนบูชาครูด้วยหัวใจที่มีสมาธิแน่นแน้ว ตาปลอดเอาเหล้าล้างหน้าตะโพนแล้วส่งเข้ามาให้กินจอกหนึ่ง นายทับทิมเรียกตัวมันเข้าไปคุกเข่าพนมมือตรงหน้า ว่าคาถาร่ำยมนตร์อะไรพิมพ์มาแล้วก็เป่าลงที่กลางกระหม่อมสามครั้งทุก ๆ ครั้ง ผลรู้สึกเย็นวาบตั้งแต่กลางกระหม่อมไปตลอดสันหลัง ขนลุกเกรียวด้วยแรงครู และกล้ำเนื้อี้อทุกส่วนเต็นระริก แล้วนายทับทิมก็เสกหมากให้มันเคี้ยวค้ำหนึ่งเป็นอันเสร็จพิธี พร้อมทั้งจะออกโรงได้

(Kukrit Pramoj, 2010: 127)

นอกจากนั้น ชาวไทยยังใช้สุราเสมอสักขีพยานในพิธีสาบานระหว่างกัลยาณมิตร และพิธีรับศิษย์ให้เข้าไปอยู่ในการควบคุมดูแลของครูบาอาจารย์ เช่น กรณีของครูจวงนักเขียนชื่อดังกับโนรีในเรื่อง “โนรี” เมื่อครูจวงได้พบและรู้สึกถูกชะตากับโนรีนักเขียนหน้าใหม่ที่มากด้วยอุดมการณ์และความใฝ่ฝันบนเส้นทางสู่การเป็นนักเขียนมืออาชีพ ครูจวงก็ตัดสินใจรับโนรีเป็นศิษย์และใช้สุราเป็นเครื่องประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้เพราะสุราเป็นเครื่องหมายแห่งมิตรภาพที่จะยั่งยืนถาวรตลอดไป

เราต้องไม่ทิ้งกัน ไปมาหาสู่กันบ่อยๆ จะได้ช่วยเหลือกัน
 สะดวก ลือช่วยชีวิตอ้าว อ้าวก็ต้องช่วยลือไปจนตาย ว่าแล้วครูจวงก็เอา
 นีวจุ่มเหล้ามาควั่นคอโนรี แล้วก็ควั่นคอตัวเอง เป็นเครื่องหมาย
 แห่งมิตรภาพที่จะยั่งยืนถาวรตลอดไป

(Kukrit Pramoj, 2010: 176)

การประกอบพิธีสาบานว่าจะไม่ทอดทิ้งกันตลอดไประหว่างครูจวงกับโนรีทำให้
 ผู้วิจัยระลึกถึงพิธีสาบานในสวนดอกท้อระหว่างเล่าปี่ กวนอู และจิงเปย์ ในยุคสามก๊กของ
 ประเทศจีน เมื่อจิงเปย์เสนอขึ้นมาว่า พวกเขาทั้งสามควรประกอบพิธีสาบานเป็น
 พี่น้องร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน และปฏิญาณตนต่อสรวงสวรรค์และพื้นธรณีว่า จะอุทิศ
 ทั้งชีวิตและจิตใจให้กับขบวนการกอบกู้ราชวงศ์ฮั่นให้กลับคืนสู่ความจำเริญรุ่งเรืองอีกครั้งหนึ่ง
 เล่าปี่และกวนอูก็เห็นด้วยกับจิงเปย์ทันที พวกเขาทั้งสามรีบเตรียมการสำหรับพิธีสาบาน
 ศักดิ์สิทธิ์ครั้งนี้ และเครื่องดื่มก็เป็นสิ่งขาดเสียมิได้สำหรับการประกอบพิธีกรรม

All three being of one mind, next day they prepared
 the sacrifices, a black ox, a white horse, **and wine** for libation.

(Brewitt Taylor, 2005: 8)

Sathiankoset ตั้งข้อสังเกตว่า ทั้งประชาชนชาวจีนและประชาชนชาวไทย
 ต่างให้ความสำคัญกับสุราในการประกอบพิธีเช่นสรวงสังเวทดาและผีแทบทุกวโรกาส
 ขอให้พิจารณาข้อความในหนังสือ “ประเพณีเนื่องในการแต่งงานบ่าวสาว” ต่อไปนี้

ข้อแปลกมีอยู่อย่างหนึ่ง **ไม่ว่าจีนหรือไทยถ้าจัดอาหารเช่น
 หรือสังเวทดาและผี เป็นขาดเหล้าไม่ได้** ดูประหนึ่งว่า เหล้าเป็น
 ของดีสำหรับผีและเทวดา จึงมักไม่ใคร่ขาด ที่แท้คนเป็นก็ชอบกิน เพื่อน
 คนหนึ่งเขาจดของเช่นผีมาให้ว่า มีหมูต้มสุกชิ้น 1 (เรียกว่าหมูนอนตอง คือ
 แทนหมูทั้งตัว) ไก่ตัว 1 กล้วยน้ำหิว 1 **เหล้าขวด 1** ขนมจีน (จะมีน้ำพริก

ย่ำยา หรือไม่มีก็ได้) ห่อหมก มะพร้าวอ่อน ของเหล่านี้ขาดไม่ได้ นอกนี้มิอะไรเพิ่มเติมอีกเท่าไรไม่ห้าม ขอให้สังเกตว่า ของกินอย่างแต่ก่อน ที่เป็นชนิดเดียวกัน ก็คงมีอย่างนี้

(Sathiankoset, 1988: 82)

นอกจากนั้น ยังกล่าวถึงสุราที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการขนมหากที่ ฝ่ายเจ้าบ่าวนำมาสู่บ้านของเจ้าสาวในพิธีแต่งงานตามขนบธรรมเนียมที่ประชาชนไทยได้อนุรักษ์มาแต่โบราณกาล

ต้องเดินกระบวนการขนมหากอย่างนี้ นายขนมหากออกหน้า ถัดมาโดยลำดับคือเฒ่าแก่ พลุไหว้ ลินสอด เงินทุนเทียบ ผ้าไหว้ มะพร้าวอ่อน เหล้า และอ้อยอยู่หลังสุด

(Sathiankoset, 1988: 91)

เมื่อขนมหากมาถึงเรือนพร้อมกันแล้ว ผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและฝ่ายเจ้าสาว จะร่วมกันประกอบพิธีกรรมสำคัญอีกหลายพิธี เช่น การเซ่นไหว้ผีปู่ย่าตายาย การสังเวย ผีเหย้าผีเรือน และพิธีที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวกราบไหว้บิดามารดาของฝ่ายเจ้าสาว นี่ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการจัดพิธีแต่งงานของชาวไทย เนื่องจากจะมีการจับมือเจ้าบ่าวมาประสานกับมือของเจ้าสาว สื่อนัยว่า ผู้บิดาผู้มารดาตกลงยกให้หนุ่มสาวทั้งสองได้เป็นสามีภรรยากันอย่างเป็นทางการ สำหรับพิธีเซ่นไหว้ผีปู่ย่าตายายก็มีธรรมเนียมการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ทั้งยังมีบทเช่นผีที่ใช้ภาษาคล้องจองเป็นจังหวะชวนเสนาหูกและทำให้จดจำง่าย ในที่นี้จะกล่าวถึงบทเช่นผีในหนังสือ “ประชุมเชิญขวัญ” ฉบับหอสมุดแห่งชาติ เฉพาะตอนที่มีการเอ่ยอ้างถึงสุรา พอให้เห็นบทบาทสำคัญของสุราในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยแต่เก่าก่อนเท่านั้น

วันนี้ก็เป็นวันดี ท่านเศรษฐีผู้ใหญ่ ท่านจะเอาแก้วเข้ามาถวาย จะเอาเขยเข้ามาฝาก จะเอาขนมหากเข้ามาให้ ได้จัดแจงแต่งไว้ ทั้งส้มสุก ลูกไม้ ขนมหลายกองเกวียน ขนมผิงฝอยทอง ล้วนแต่ของจำเนียร

จีนอับงาเจียนผลไม้มานานา ส้มส้มส้มยำ ส้มทับพลับจีน ลูกอินตะผาล่า
ขนมต้มลูกใหญ่ กล้วยไขกกล้วยน้ำ มะพร้าวอ่อนอ้อยดำ **เหล้าซั่ม**
หมูหัน ห่อหมกทอดมัน สารพันที่จะมี

(Sathiankoset, 1988: 108)

ความน่าประทับใจของพิธีไหว้ผีปู่ตายายในการแต่งงานของชาวไทยไม่เพียงอยู่ที่
บทเช่นผีที่ใช้ภาษาคล้องจองเสนาหอย่างเดียว แต่ทว่าชุดเครื่องเช่นสรวงสังเวย ตลอดจน
ขั้นตอนการประกอบพิธีที่ค่อนข้างซับซ้อนและต้องอาศัยบุคคลที่มีประสบการณ์นั้น ก็มีความ
น่าสนใจไม่น้อย เป็นต้นว่า อาหารที่วางอยู่ในห้องประกอบพิธีไหว้ผีต้องแบ่งและวางเรียงเป็น
จำนวนเท่ากันเป็นสามแถว แถวขวาเป็นส่วนของเจ้าบ่าว แถวกลางเป็นส่วนของ
ผีปู่ตายาย ส่วนทางด้านซ้ายเป็นส่วนของเจ้าสาว นอกจากนั้น เครื่องเช่นสังเวยยังประกอบ
ด้วยมะพร้าวอ่อน เทียน ใบพลู และที่สำคัญ คือ ต้องมีสุรารวมอยู่ในนั้นด้วย

ถัดกองอาหารออกมา เอามะพร้าวอ่อนที่เอามาพร้อมกับ
เตียบวางต่อแถวละหน่วย แล้วจุดเทียนที่เตรียมเอามาแถวละเล่ม
มะพร้าวอ่อนที่อยู่แถวกลางให้เจาะเปิดปาก แล้วยังมีถ้วยบรรจุ**เหล้า**
แต่ถ้วยแถวกลางต้องเรียกเอาเหล้าทางเจ้าสาว มาผสมระคนกับ
เหล้าของเจ้าบ่าว (ทางพ่ายพเมื่อจะเซ่นผี เขาแบ่งอาหารนิดหน่อยไปวาง
เป็นกองเล็กไว้ส่วนหนึ่งสำหรับเลี้ยงช้างม้าและบริวารของผีที่เป็น
พาหนะและติดตามมาด้วย)

ผู้ทำพิธีเอาใบพลูม้วนเป็นอย่างพลูจิบ เอาปลายจุ่มลงไปใต้น้ำ
มะพร้าวอ่อนใบกลาง แล้วประพรมที่อาหาร 3 แถว 3 หน 3 ครั้ง ปากก็พูด
ว่า ให้อยู่เย็นเป็นสุข ให้คนสูงจุงคนต่ำ หรืออะไรอย่างอื่นในทำนองนี้
แล้วเอาใบพลูจุ่มเหล้าในถ้วยแถวกลาง มาพรมที่อาหารโดยทำนอง
เดียวกัน

(Sathiankoset, 1988: 112 - 113)

เป็นที่ชัดเจนว่า ชาวกรีก ชาวจีน และชาวไทยแต่บรรพกาลได้ให้ความสำคัญกับสุราในฐานะยานพาหนะช่วยให้ปัจเจกบุคคลมีสมาธิมั่นคงแน่วแน่ในการรังสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ ตลอดจนการเข้ามานำเจริญสมาธิและเชื่อมโยงกับเบื้องบนเพื่อมุ่งสู่ความหลุดพ้น ประจักษ์ทั้งจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับโสคราติสแห่งประเทศกรีก พระจิ้งกัแห่งประเทศจีน หรือกรณีของซี้เมาในวรรณกรรมพื้นบ้านกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยไร่ ตำบลตะเคียนปม อำเภอกู่ซัน จังหวัดลำพูน นี่ยังสามารถใช้อธิบายที่มาของปรากฏการณ์ที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ทั่วทุกมุมโลกใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งพิธีเช่นสรวงเทพยดาของชาวอียิปต์ พิธีสังเวยผีปู่ย่าตายายในการแต่งงานของชาวไทย ตลอดจนพิธีสาบานร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างมิตรสหายซึ่งพบเป็นประจำในวรรณกรรมของจีนและของไทยหลายฉบับ

บทส่งท้าย

สุราเป็นเครื่องกล่อมประสาทช่วยให้มนุษย์ละคลายความทุกข์โศกไปชั่วขณะ ทั้งยังปลุกเร้าอารมณ์ให้ครึกครื้นสรสราญใจ และบันดาลให้มนุษย์มีความกล้าที่จะประกอบพฤติกรรมบางอย่างซึ่งผิดแผกแตกต่างกับธรรมชาติวิสัยในยามปกติของพวกเขา นอกจากนี้ ความสำเร็จของอัจฉริยชนกลุ่มหนึ่งในการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุราเป็นเสมอยานพาหนะสำหรับเข้ามานำสมาธิและเชื่อมโยงกับเบื้องบนจนบรรลุผลสำเร็จ ยังสามารถใช้อธิบายสาเหตุว่า ทำไมประชาชนทั่วโลกจึงใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการประกอบพิธีกรรมตามวโรกาสต่าง ๆ การค้นพบความหมายศักดิ์สิทธิ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการประกอบพิธีกรรม ณ ตรงนี้ สะท้อนความเป็นทวิลักษณ์ของแอลกอฮอล์ ที่มีทั้งคุณและโทษผสมรวมอยู่ด้วยกัน ดุจดั่งที่ Prachacksha Saisang (Interview: 18th January 2017) ภาควิชาคติชนวิทยา ปรัชญา และศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ให้ข้อมูลว่า ชาวกะเหรี่ยงโป (โพล์) มีธรรมเนียมการปฏิบัติก่อนจะดื่มสุราว่า ผู้ดื่มทุกคนต้องกล่าวถึงคุณและโทษของการดื่มแอลกอฮอล์ต่อหน้ากลุ่มอย่างพร้อมเพรียงกัน ทำนองว่า “ลี้แบง เกตาซี” - แก้วที่หนึ่งทำให้อายุยืน “คี่แบง อาเมออย” - แก้วที่สองทำให้กินข้าวได้ดี “ซ้าแบง เมลึงทุย - แก้วที่สามทำให้หน้าเป็นหมา” ประเพณีดังกล่าวของชาวกะเหรี่ยงโปยังให้ความกระจ่างว่า การกระทำทุกอย่างล้วนแต่มีลักษณะเป็นทวิภาวะ ไม่เว้นแม้กระทั่งกับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ เยี่ยงที่เพลโตกล่าวไว้ในหนังสือ “ซิมโพเซียม” ว่า “มันเป็นเรื่องของธรรมชาติของการกระทำทุกอย่างที่โดยตัวของ

มันเองแล้วไม่มีถูกไม่มีผิด... ผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับการกระทำที่ว่า คุณทำอะไรต่างหาก ถ้าคุณทำไม่ได้เรื่อง มันก็ผิด” (Plato, 2012: 19)

อาการมีนเมาที่มีมากกว่าหนึ่งประเภท การเมาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือเป็นสภาพการณ์ที่แก้ไขยากที่สุด เพราะเมื่อถึงเวลาอันควรที่น้ำเมาสิ้นฤทธิ์ ผู้เสพก็จะหายจากอาการเมามาโดยที่ไม่ต้องใช้ความพยายาม ทว่ายังมีการเมาชนิดอื่น ๆ ที่สร้างทุเลาได้ยาก และโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ตกอยู่ในอาการเมาลักษณะนี้จะไม่สู้รู้สึกตัว ยกตัวอย่างเช่น อาการเมารัก เมาอำนาจ หรือเมาเกียรติ เป็นต้น สนทรภู่กล่าวไว้ใน “นิราศภูเขาทอง” ว่า “ไม่เมาเหล้าแล้วแต่ร้ายเมารัก สุดจะหักห้ามจิตคิดไฉน ถึงเมาเหล้าเข้าสายก็หายไป แต่เมาใจนี้ประจำทุกค่ำคืนฯ” (Somdet Phrachao Borommawongthoe Krom Phraya Damrongrachanuphap, 2014: 134) ขณะที่อาการเมาอำนาจก็มีพลานุภาพที่น่าสยบระย่อชนิดที่สามารถทำให้เอกมนตรีมีความทะเยอทะยานถึงขั้นลงมือประทุษร้ายพระนฤบดีผู้มีพระคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมต่อเขา หนังสือ “ทิโตบเทศ” ปรากฏข้อความว่า “เมื่อพระภูบาลทรงตั้งมนตรีให้เป็นเอกในแผ่นดินท่าน ความเมาอำนาจก็สร้านเข้ามาสิงมนตรีนั้น เพราะระเริงหลง, แล้วก็อีกทรนงด้วยความมมกาย เหตุเมาอำนาจ ครั้นเกิดจิตคิดเหิมขึ้น ก็ยังแต่จะเอื้อมเอาไอศูรยราชย์ เพราะความกำเริบที่จะตั้งตน อาศัยความกำเริบรณเช่นนั้นเป็นมูล ในที่สุด เขาก็เลยประทุษร้ายพระนฤบดีเสียเท่านั้น” (Sathiankoset Nakapratheep, 2008: 86 - 87) ส่วนตัวอย่างอาการเมาเกียรตินั้นปรากฏในวรรณกรรมชุด “หลายชีวิต” ตอน “จัน” เมื่อตัวละครเอกถูกเกณฑ์ทหารและสมรสกับกุลสตรีลูกผู้ดีมีตระกูลคนหนึ่ง หน้าที่การงานของเขาก็เจริญก้าวหน้าตามลำดับจวบกระทั่งมียศลาภบรรดาศักดิ์เป็นถึงพันโท คนรอบข้างขนานนามเขาด้วยความยำเกรงว่า “พันโทสุรวุฒิ” นับจากนั้นเป็นต้นมา โลกของพันโทสุรวุฒิก็เต็มไปด้วยเกียรติ อันประดุจเครื่องเร่งประสาทและเร้าโลหิตให้เจ้าตัวอยู่ในสภาพมีนเมายศลาภบรรดาศักดิ์อยู่ตลอดเวลา Kukrit Pramoj วิเคราะห์ว่า “คนอื่นที่มีความหนักแน่นเป็นตัวของตัวเองมาตกอยู่ในฐานะเช่นสุรวุฒิ ก็อาจครองตัวได้ไม่มีนเมาไป แต่ก็ทำอะไรได้เมื่อธรรมชาติได้สร้างมนุษย์ในโลกนี้มาให้มีน้ำใจแกร่งบ้างอ่อนบ้าง มีความหนักแน่นบ้าง ไม่มีบ้าง จะทำอะไรได้เมื่อสุรวุฒิขาดความแข็งแกร่งในใจ ขาดหลักที่ตัวเองจะยึดไว้ได้ตลอด ชีวิตไม่สิ้นสะเทือนหรือ

โยกคลอนไปตามเหตุการณ์ เมื่อสุรุติเป็นเช่นนี้ สุรุติก็ยอมจะต้องมีนเมาไปด้วยเกียรติอันสูงส่ง เห็นว่าเครื่องเคลือบภายนอกและอารมณ์เครื่องประดับนั้นเป็นแก่นแห่งชีวิตอันแท้จริง” (Kukrit Pramoj, 2010: 215 - 216)

คำถามที่เกิดตามมา คือ เพราะเหตุใดการเมาสุราถือเป็นสภาพการณ์ที่แก้ไขง่าย ขณะที่อาการเมารัก เมาอำนาจ หรือเมาเกียรติ เป็นต้น กลับเป็นเสมอโรคเรื้อรังที่แทบจะไม่มียาแสดง คำตอบ คือ การเมาสุราเป็นเรื่องของวัตถุและเกี่ยวพันกับประสาทสัมผัสล้วน ๆ ในทางกลับกัน ทั้งอาการเมารัก เมาอำนาจ และเมาเกียรติต่างเป็นเรื่องของจิตใจ ภควัน ศรีรัชนี กล่าวไว้ในหนังสือ “คัมภีร์แห่งความรื่นลับ 1” ว่า “จิตใจนั้นเจ้าเล่ห์เพทุบาย และเป็นสิ่งตลบตลวงที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมา มันสามารถเปลี่ยนสิ่งใดก็ได้ ให้กลายเป็นปัญหา แม้กระทั่งการไม่แสวงหาก็จะกลายเป็นปัญหาไปได้” (Bgagawan Srirajjane, 2001: 44) จึงมิใช่เรื่องแปลกที่เพลโตจะกล่าวไว้ใน “ซิมโพเซียม” ว่าหนึ่งในคุณลักษณะของเทพเจ้าแห่งความรัก คือ ความอ่อนไหว เพราะ “พระองค์ดำรงอยู่และเคลื่อนไหวไปในสิ่งแวดล้อมที่นุ่มนวลที่สุดในบรรดา คุณก็ทราบนะ พระองค์รังสรรค์ที่ประทับอยู่ในจิตใจของเทพยดาและมนุษย์ – แม้กระนั้นก็มีไว้ว่าจะไม่มีการเลือกสรร ทั้งนี้ เพราะพระองค์จะถอนออกเมื่อใดที่ทรงพบจิตใจที่หยาบกระด้าง พระองค์ประทับอยู่แต่เฉพาะในที่ที่ทรงเห็นว่าอ่อนนุ่ม” (Plato, 2012: 50 - 51) เฉกเช่นเดียวกับการเมาอำนาจที่เป็นปัญหาเรื้อรัง และเป็นเรื่องที่หาทางแก้ไขได้ยากยิ่ง Aldous Huxley วิเคราะห์ว่า “ความทะยานอยากได้อำนาจไม่ใช่กิเลสที่เกิดจากร่างกาย เพราะฉะนั้นจึงไม่รู้จักข้อจำกัดที่ร่างกายที่เหนียวล้าและอิมแปลมีต่อการสวาปาม ความไม่พอดี และความโลภโมโหสัน.” (Aldous Huxley, 2013: 259) นับเป็นเรื่องแปลกแต่จริงที่ว่า ยิ่งอายุมากเข้า คนรักอำนาจก็ยิ่งปล่อยตัวให้เคลื่อนคล้อยไปตามอารมณ์แห่งความทุจริตผิดบาป และโอกาสที่เขาสงเกตเป็นทาสของสิ่งชั่ววุ่นเหล่านั้นก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น Aldous Huxley ให้ความเห็นว่า สภาพของคนเมาอำนาจมีความแตกต่างอย่างลึกซึ้งกับคนเสเพลที่ติดเหล้าติดผู้หญิง เพราะถึงแม้พวกหลังอาจไม่คิดเลิกนิสัยอันไม่พึงประสงค์เหล่านั้น แต่อย่างน้อยที่สุดเมื่อพวกเขาอายุมากขึ้นเรื่อย ๆ พวกเขาก็จะพบว่านิสัยอันไม่พึงประสงค์เหล่านั้นจะค่อย ๆ ทั้งพวกเขาไป สวนทางกับบุคคลประเภทแรกที่มีกไม่ยอมละทิ้งความเลวต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่ความเลวต่าง ๆ ไม่ยอมละทิ้งพวกเขา ชราภาพแทนที่จะนำพาให้คนรักอำนาจเลิกการเสพติด กลับยิ่งจะทำให้มันเข้มข้นขึ้นทุกขณะ “ในเมื่อความกระหายอำนาจเป็นเรื่องของจิตใจล้วน ๆ และดังนั้นจึงไม่รู้จักอิม.

ทั้งเชื้อโรคและความชราก็ไม่สามารถทำให้มันอ่อนกำลังลงได้。” (Aldous Huxley, 2013: 259 - 260) เหตุนี้เองที่ แอคตัน (Acton) กล่าวว่า “บุรุษผู้ยิ่งใหญ่เลวหมด” (Aldous Huxley, 2013: 262)

ความรู้ข้างต้นให้บทเรียนเกี่ยวกับการควบคุมจิตใจแก่มนุษย์ ในเมื่อเราตระหนักได้ว่า จิตมีพลานุภาพที่น่าเกรงขาม เป็นนายของร่างกายและเป็นพลังขับเคลื่อนความคิดและพฤติกรรมทุกอย่าง มนุษย์ก็สมควรฝึกฝนเพื่อที่จะสามารถควบคุมทั้งความคิดและพฤติกรรมให้อยู่ในครรลองของศีลธรรม “เพื่อว่าการเดินทางในชีวิตของเราจะได้ไม่เหมือนอยู่ในเขาวงกต” (Kingkaew Atthakorn, 2015: 12) และเพื่อว่า เราทุกคนจะดำรงชีพในแต่ละวันอย่างเปี่ยมสุข มีความสราญใจ ตลอดจนมีความกล้าหาญอย่างประจำเสถียร โดยที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยสุราเร้า

References

- Aldous Huxley. (2013). *The Perennial Philosophy*. Translated by Atthakorn. K. Nonthaburi: Amarin Printing and Publishing. (In Thai)
- Bṛgawan Srirajjane. (2001). *The Book of The Secrets 1*. Translated by Pichet Wonwith. Bangkok: Komolpublishing. (In Thai)
- Brewitt Taylor. (2005). *The Romance of Three Kingdoms (Volume 1)*. USA: Silk Pagoda.
- Damrongrachanuphap, Somdet Phrachao Borommawongthœ Krom Phraya. (2014). *Biography and The Sunthorn Phu's Writting*. Bangkok: Sangdao. (In Thai)
- Kingkaew Atthakorn. (2015). *Some articles used in teaching folklore*. Phitsanulok: Naresuan University. (In Thai)
- Kukrit Pramoj, M.R. (2010). *Lai Jivit*. (12th ed.). Bangkok: Dokya Printing. (In Thai)
- Li Bai. (n.d.). *Drinking alone under the Moon*. [Online]. Retrieved form <http://afe.easia.columbia.edu/at/libo/lb04.html>. [2015, May 21]. (In Thai)

- Naruemon Kamnoul. (2015). *An Analysis of the Karen Folktale in Ban Haiy-Rai, Tambon Ta Khian Pom, Thung Hua Chang District, Lampun Prvince*. Independent Study. Lampang: Lampang Rajabhat University. (In Thai)
- Plato. (2012). *Symposium*. Translated by Atthakorn. K. Nonthaburi: Amarin Printing and Publishing. (In Thai)
- Rhie Won-Bok. (2010). *The World of Wine*. Translated by Narisara. T. Bangkok: Inspire. (In Thai)
- Saksi Yaemnatda. (2004). *Indian Tales*. Bangkok: Parbpim Printing. (In Thai)
- _____. (2007). *Vetala Panchavimshati*. Bangkok: Parbpim Printing. (In Thai)
- Sathiankoset. (1988). *Wedding Traditions*. Bangkok: MaeKamPhang. (In Thai)
- Sathiankoset - Nakapratheep. (2008). *Book of Good Counsel*. Bangkok: Siam. (In Thai)
- W. M. Flinders Petrie. (2007). *Egyptian Tales*. Translated by Atthakorn. K. Nonthaburi: Amarin Printing and Publishing. (In Thai)

Interviewer

Prachacksha Saisang (Interviewee) Truong Thi Hang (Interviewer). Department of Folklore Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Naresuan University 99 Moo 9 Tha Pho, Muang, Phitsanulok 65000. On 18th January 2560.